

PŘEDŠKOLNÍ PEDAGOGIKA V MEZINÁRODNÍM KONTEXTU

Recenze:

Doc. PhDr. Zora Syslová, Ph.D

© 2021 Irena Borkovcová

Obsah

ÚVOD	5
SEZNAM ZKRATEK A POUŽÍVANÝCH TERMÍNŮ	6
1. OBSAH PŘEDMĚTU A POŽADAVKY NA JEHO ZAKONČENÍ	8
2. POJETÍ PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ Z POHLEDU OECD	11
2.1. VYSVĚTLENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	11
2.2. VÝZNAM PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ A RANÉ PÉČE	13
2.3. KVALITA ECEC Z POHLEDU OECD.....	17
2.4. AKTIVITY OECD ECEC NA PODPORU ZVYŠOVÁNÍ KVALITY ECEC	19
2.4.1. Tematické přehledy	20
2.4.2. Studie o jednotlivých zemích.....	22
2.4.3. Studie založené na mezinárodním rozvoji dat	22
3. PŘEDŠKOLNÍ VZDĚLÁVÁNÍ POHLEDEM EVROPSKÉ UNIE	28
3.1. POJETÍ PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ V RÁMCI EU	28
3.2. MATERIÁLY EU PRO PODPORU KVALITY ECEC	32
4. HODNOCENÍ KVALITY PŘEDŠKOLNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ NA ÚROVNI ŠKOLY	49
5. HODNOCENÍ VÝSLEDKŮ VZDĚLÁVÁNÍ	56
5.1. FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ UČENÍ DĚTÍ	56
5.2. DŮVODY SLEDOVÁNÍ VÝSLEDKŮ VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ	58
5.3. METODY SLEDOVÁNÍ A HODNOCENÍ VÝSLEDKŮ VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ.....	59
6. PŘECHOD Z PREPRIMÁRNÍHO DO PRIMÁRNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	63
6.1. OPATŘENÍ PRO USNADNĚNÍ PŘECHODU Z PREPRIMÁRNÍHO DO PRIMÁRNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ	63
6.2. HLAVNÍ KRITÉRIA PRO PŘIJETÍ DO ŠKOLY A ODKLAD ŠKOLNÍ DOCHÁZKY	67
6.3. PŘIPRAVENOST NA ŠKOLU	68
PŘÍLOHY	71

PIKTOGRAMY

Cíle

Klíčová slova

Úkoly

Literatura

ÚVOD

Tato publikace plní funkci skript, která mají jak teoretickou, tak praktickou dimenzi. Skripta by měla studentům napomoci při zpracování seminární práce, která je hlavním výstupem předmětu „Předškolní pedagogika v mezinárodním kontextu“. V seminární práci bude popsán systém předškolního vzdělávání a rané péče ve zvolené zemi Evropské unie ve vybraných oblastech.

Pro lepší orientaci v textu využíváme piktogramy, které označují odkazy na cíle jednotlivých kapitol, na klíčová slova, zadané úkoly a na literaturu ke studiu.

Úkoly mají pomoci studentům k hlubšímu zamyšlení nad probíranými tématy, k úvahám o systémech předškolního vzdělávání v jiných zemích, k reflexi vlastních názorů na kvalitu předškolního vzdělávání a k vyhledávání příkladů dobré praxe, které by mohly být inspirativní pro segment předškolního vzdělávání v České republice.

K pochopení základních východisek mezinárodního pohledu na systémy předškolního vzdělávání a rané péče slouží první dvě kapitoly, které jsou pro obecný pohled na předškolní vzdělávání v mezinárodním kontextu stěžejní. Třetí kapitola se již konkrétněji zabývá mezinárodním pohledem na problematiku hodnocení kvality institucionálního vzdělávání na úrovni školy. Čtvrtá kapitola je věnována problematice hodnocení výsledků vzdělávání v mezinárodním kontextu. V páté kapitole nahlédneme do problematiky přechodu z preprimárního do primárního vzdělávání.

Studijní podpora má poskytnout studentům základní informace o pojetí předškolního vzdělávání v mezinárodním kontextu a seznámit je se zdroji, které mohou při zpracování seminární práce využít. Podrobné zadání pro zpracování seminární práce je uvedeno v první kapitole.

SEZNAM ZKRATEK A POUŽÍVANÝCH TERMÍNŮ

Agentura	European Agency for Special Needs and Inclusive Education (Evropská agentura pro speciální a inkluzivní vzdělávání)
ČR	Česká republika
ECEC	Early Childhood Education and Care (Vzdělávání a péče v raném věku)
EK	Evropská komise
EU	Evropská unie
ET 2020	The strategic framework for European cooperation in education and training (Strategický rámec pro evropskou spolupráci ve vzdělávání a odborné přípravě)
IECE	Inclusive Early Childhood Education (Inkluzivní předškolní vzdělávání)
IELS	International Early Learning and Child Well-being Study (Mezinárodní studie raného učení a pohody dětí)
ISCED	International Standard Classification of Education (Mezinárodní standard klasifikace ve vzdělávání)
MŠ	Mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
Network	Network on Early Childhood Education and Care (Síť pro vzdělávání a ranou péči)
OECD	The Organisation for Economic Co-operation and Development (Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj)
OMEP	World Organization for Early Childhood Education (Světová organizace pro vzdělávání dětí)
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
SVP	Speciální vzdělávací potřeby
TALIS	Teaching and Learning International Survey (Mezinárodní šetření o vyučování a učení)
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Mezinárodní Organizace pro výchovu, vědu a kulturu)

UNICEF	The United Nations International Children's Emergency Fund (Mezinárodní dětský pohotovostní fond Organizace spojených národů)
USA	Spojené státy americké

1. Obsah předmětu a požadavky na jeho zakončení

Cílem předmětu je seznámit studenty s vybranými zahraničními modely předškolního vzdělávání, zejména v oblastech řízení systému předškolního vzdělávání a rané péče, kurikula, personálního zabezpečení a evaluačních i výzkumných aktivit. Dalším cílem je seznámit studenty s pojetím kvality předškolního vzdělávání v mezinárodním kontextu, zejména v kontextu Evropské unie.

Pro zakončení předmětu **Předškolní pedagogika v mezinárodním kontextu** bude nutné zpracovat seminární práci, v rámci, níž student:

1. Popíše systém předškolního vzdělávání a rané péče ve vybrané zemi Evropské unie v těchto oblastech:
 - řízení segmentu předškolního vzdělávání a rané péče (například samostatný nebo duální systém, typy zařízení a škol, přechod z preprimárního do primárního vzdělávání atd.),
 - přístup k předškolnímu vzdělávání (například věk dítěte pro garanci místa, počet hodin dítěte v ECEC atd.),
 - pracovníci (například kvalifikace a jejich další vzdělávání, počet dětí na učitele atd.)
 - vzdělávací program (například úroveň kurikula, obsah vzdělávání, pedagogické přístupy, metody hodnocení jeho naplňování, hodnocení výsledků vzdělávání atd.)
 - hodnocení a monitoring (interní a externí).

Doporučujeme zaměřit se zejména na vzdělávání a péči o děti od tří let.

2. Porovná nejvýznamnější rozdíly mezi českým systémem předškolního vzdělávání a systémem předškolního vzdělávání ve vybrané zemi a případně nastíní možnou aplikaci příkladů dobré praxe z vybrané země do českého předškolního vzdělávání.

Seminární práce je určena skupinám 3–4 studentů, kteří budou společně zpracovávat informace z jedné vybrané země. Výsledná práce pak již bude dílem každého jednotlivého studenta.

Doporučenými zeměmi jsou Anglie, Estonsko, Irsko, Island, Norsko, Slovensko, Švédsko.

Seminární práce by měla mít rozsah 3–5 stran.

Zdroje pro zpracování seminární práce:

Povinné:

EURYDICE. (2019). *Key Data on Education in Europe 2019*. Brussels: Eurydice. Dostupné z https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/sites/eurydice/files/kd_ecec_2019_report_en_0.pdf, s. 66–162.

Syslová, Z., Borkovcová, I., & Průcha, J. (2014). *Péče a vzdělávání dětí v raném věku*. Praha: Wolters Kluwer.

Kurikula pro předškolní vzdělávání dle zvolené země:

Anglie:

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/596629/EYFS_STATUTORY_FRAMEWORK_2017.pdf
<https://www.gov.uk/government/publications/early-years-foundation-stage-framework--2/early-years-foundation-stage-coronavirus-disapplications>

Estonsko:

https://www.hm.ee/sites/default/files/estonian_national_curriculum_for_preschool_child_care_institutions.pdf

Island:

https://www.government.is/library/01-Ministries/Ministry-of-Education/Curriculum/adskr_leisk_ens_2012.pdf

Norsko

<https://www.udir.no/globalassets/filer/barnehage/rammeplan/framework-plan-for-kindergartens2-2017.pdf>

Slovensko

https://www.statpedu.sk/files/articles/nove_dokumenty/statny-vzdelavaci-program/svp_materske_skoly_2016-17780_27322_1-10a0_6jul2016.pdf

Švédsko

<https://www.skolverket.se/getFile?file=4049>

Irsko

<https://curriculumonline.ie/Early-Childhood/>

Nepovinné:

Informace o národních vzdělávacích systémech EU

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/national-description_en

A Quality Toolbox for ECEC

<http://www.oecd.org/education/school/startingstrongiiiqualitytoolboxforecec.htm>

2. Pojetí předškolního vzdělávání z pohledu OECD

Po prostudování kapitoly budete umět:

- ✓ vysvětlit základní pojmy spojené s předškolním vzděláváním a ranou péčí v mezinárodním kontextu,
- ✓ objasnit význam ECEC pro celoživotní učení dítěte na základě konkrétních příkladů,
- ✓ pojmenovat faktory, které z pohledu OECD kvalitu předškolního vzdělávání a rané péče ovlivňují,
- ✓ konkretizovat aktivity OECD ECEC na podporu zvyšování kvality předškolního vzdělávání a rané péče v účastnických zemích.

ECEC, ISCED, kvalita, nástroj politiky, OECD, procesní kvalita, strukturální kvalita, silný začátek.

2.1. Vysvětlení základních pojmů

Tato podkapitola bude věnována vysvětlení základních pojmů, které budou dále v publikaci využívány.

Zkratka **ECEC** (Early Childhood Education and Care) znamená v překladu „vzdělávání a péče v raném věku“. V mezinárodním kontextu je předškolní vzdělávání vnímáno jako součást péče a vzdělávání dětí od narození po vstup do primárního (povinného základního) vzdělávání.

OECD je mezinárodní organizací, která pracuje na vytváření strategií a politik podporujících prosperitu, rovnost, příležitosti a celkově lepší život v zúčastněných zemích. V rámci OECD pracuje od roku 2007 tzv. **OECD ECEC Network**, v překladu „sít' OECD pro vzdělávání a ranou péči“, která se se oblastí předškolního vzdělávání a rané péče cíleně a velmi intenzivně zabývá.¹ Tato síť pracuje na základě mandátu získaného od Výboru pro vzdělávací politiku OECD. Skládá se ze zástupců zemí OECD a je otevřena také odborníkům z partnerských zemí a ekonomických regionů, a příslušných mezinárodních organizací. Síť se schází jednou nebo dvakrát ročně. Jejím cílem je napomáhat zemím při vývoji účinných politik a postupů v ECEC a napomáhat jim tak ve zvyšování kvality v této oblasti.

Předškolní vzdělávání a raná péče nejsou v mezinárodním kontextu pojímány izolovaně, ale jako výchozí etapa celoživotního vzdělávání. V nástroji, určeném pro sestavování statistik o vzdělávání na mezinárodní úrovni, mezinárodním standardu klasifikace ve vzdělávání **ISCED**² (International Standard Classification in Education), zpracovaným mezinárodní organizací UNESCO, je ECEC označováno jako vzdělávací úroveň **ISCED 0**³. Klasifikace ISCED 0 je rozdělena do dvou kategorií, na **ISCED 01** a **ISCED 02**, Toto rozdělení závisí na věku a na úrovni složitosti vzdělávacího obsahu vzdělávání. Programy ISCED 01 jsou obecně určeny pro děti mladší 3 let, vzdělávací programy ISCED 02 jsou určeny dětem od 3 let do začátku primárního vzdělávání. Pokud má být určitý vzdělávací program (kurikulum) kvalifikován na základě této mezinárodní klasifikace jako standardní předškolní vzdělávací program v raném věku úrovně ISCED 0, měl by splňovat určitá klasifikační kritéria. Vzdělávací program musí mít například záměrné vzdělávací nebo pedagogické atributy, musí být realizován kvalifikovanými pracovníky; musí probíhat v institucionalizovaném prostředí; musí splňovat minimální intenzitu (dobu trvání nejméně 2 hodiny denně; a dobu trvání minimálně 100 dní v roce) a musí být zaměřen na děti od 0 roků do vstupu na úroveň ISCED 1. Programy poskytující pouze péči o děti (například dohled, výživa a zdraví) nemohou být takto označovány.

¹ <http://www.oecd.org/education/school/earlychildhoodeducationandcare.htm>

² [ISCED 2011 Operational Manual: Guidelines for Classifying National Education Programmes and Related Qualifications | en | OECD](#)

³ ISCED rozlišuje tyto úrovně vzdělávání: předškolní vzdělávání (úroveň ISCED 0 - ISCED 01 a ISCED 02), primární vzdělávání (úroveň ISCED 1), nižší sekundární vzdělávání (úroveň ISCED 2), vyšší sekundární vzdělávání (úroveň ISCED 3), postgraduální terciární vzdělávání (úroveň ISCED 4), krátkodobé terciární vzdělávání (úroveň ISCED 5), bakalářský titul nebo ekvivalent (úroveň ISCED 6), master nebo ekvivalent (úroveň ISCED 7), doktorské nebo rovnocenné (úroveň ISCED 8).

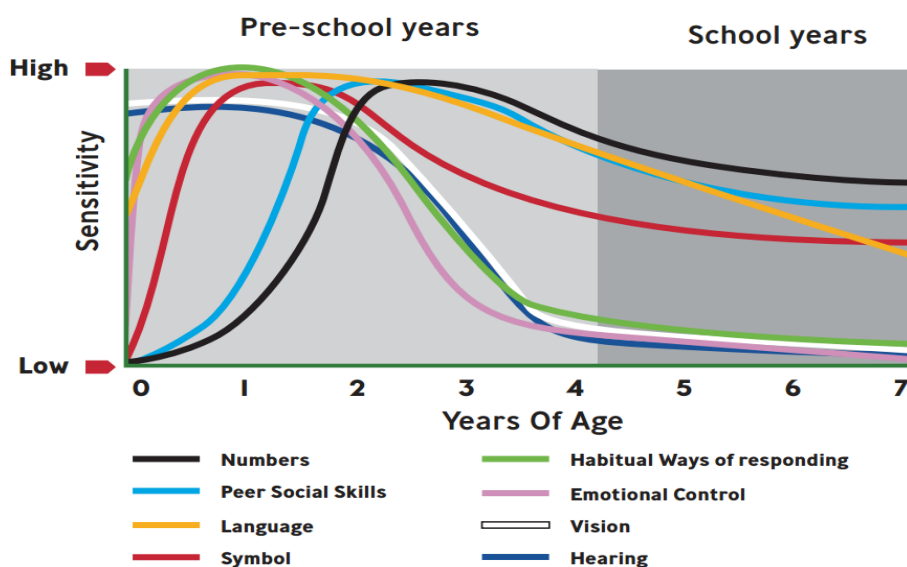
2.2. Význam předškolního vzdělávání a rané péče

Institucionální předškolní vzdělávání a raná péče jsou vnímány jako přínosné hned ze dvou hledisek. Prvním je hledisko ekonomické a druhým společenské. Z hlediska ekonomického přispívá předškolní vzdělávání a raná péče ke zvýšení účasti žen na pracovním trhu a udržování zaměstnanosti. Z druhého hlediska nabývá ECEC stále většího významu jako platforma pro rozvoj a celoživotní vzdělávání dětí. OECD ECEC zdůrazňuje, že kvalitní institucionální předškolní vzdělávání a raná péče s kvalitními vzdělávacími programy může účinně napomáhat dětem v jejich vzdělávání, zejména těm ze znevýhodněného prostředí. Ze studií OECD zaměřených na ECEC vyplývá, že pro děti bez kvalitního domácího vzdělávacího prostředí může být ECEC jejich jedinou šancí pro rozvoj klíčových dovedností, které potřebují. Dětem i z nejchudších domovů se později daří, když mají trvalý přístup k vysoce kvalitnímu a zodpovědnému vzdělávacímu prostředí. Tato raná platforma učení jim umožňuje rozvíjet dovednosti pro úspěch ve škole i v pozdějším životě. Ve svých publikacích pro výše uvedenou skutečnost předkládá OECD ECEC řadu důkazů, které uvádíme v následujícím textu.

1. Citlivost mozku vrcholí v prvních třech letech života dítěte.

Výzkum v neurovědě ukázal, že citlivost mozku pro vysoce důležité vývojové oblasti, jako je emoční kontrola, sociální dovednosti, jazyk a matematická gramotnost, vrcholí v prvních třech letech života dítěte. Proto může kvalitní ECEC v následujících životních fázích vést k lepším vzdělávacím výsledkům dětí. „Například citlivost mozku na rozvoj emoční kontroly začíná na střední úrovni, zvyšuje se na vysokou úroveň od narození do jednoho roku a klesá na nízkou úroveň, kde zůstává od čtyř let. Sociální dovednosti začínají na nízké úrovni, rychle se zvyšují od jednoho do dvou let, citlivost postupně klesá a zůstává na střední úrovni od čtyř let. Podobně vývoj jazyka začíná na střední úrovni, zvyšuje se na vysokou úroveň kolem jednoho až druhého roku, mírně klesá do čtyř let, a od té doby se nadále snižuje směrem ke střední a nízké úrovni. Početní dovednosti začínají na nízké úrovni, rychle se zvyšují od jednoho do tří let, postupně klesají, ale udržují se na vysoké úrovni od 4 let“ (OECD, 2017b, s. 99).

Graf č.1 Citlivá období v raném vývoji mozku

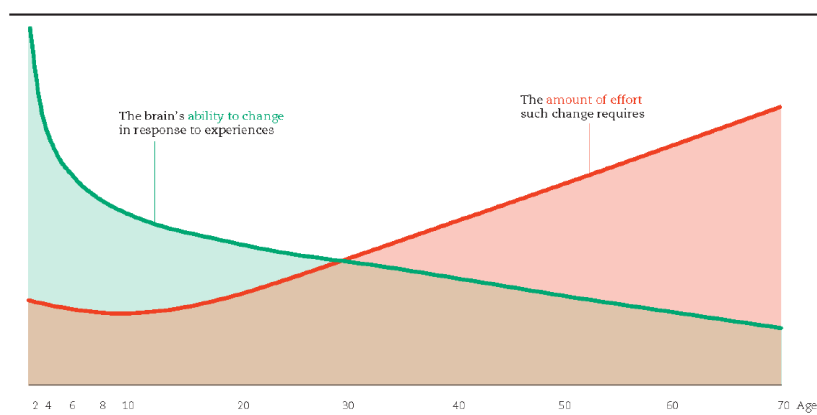

Zdroj: OECD, 2017b, s. 99.

2. Raná léta jsou nejvíce formativní dobou v životě.

Graf č. 2 potvrzuje, že první roky života jsou pro vzdělávání dětí velmi důležité. „Výzkum ukazuje, že mozek se vyvíjí úžasnou rychlostí během prvních let dítěte a je na nejvyšší úrovni plasticity než v kterémkoli jiném období v našem životě. V důsledku toho jsou děti v tomto období během obzvláště citlivé na vnější podněty, jako jsou typy interakcí, které mají s těmi, kdo o ně pečují. Raná léta jsou tedy dobou intenzivního poznávání a jazykového, sociálně emočního i motorického vývoje. S věkem se však tyto schopnosti učení zpomalují a množství úsilí, které je zapotřebí k osvojení nových dovedností se zvyšuje“ (OECD, 2018b, s. 6).

Graf č. 2 Schopnost mozku měnit se a množství úsilí vyžadované pro takové změny

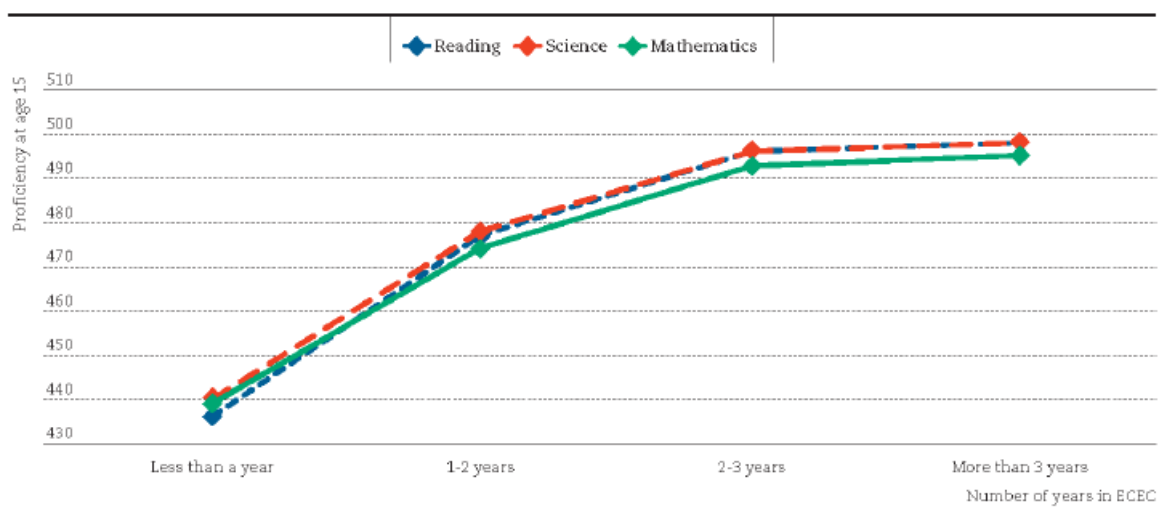

Zdroj: OECD, 2018b, s. 6.

3. Počet let strávených v předškolním vzdělávání silně ovlivňuje výkon ve školách i mimo ně v pozdějších fázích života dětí.

Důkazy ze šetření PISA provedené v roce 2015 ukazují, že úspěšnost žáků záleží také na délce ECEC. „Děti, které vstupují do předškolního vzdělávání dříve, mají lepší výsledky než ti, kteří tam vstupují později. V zemích OECD žáci, kteří navštěvovali zařízení ECEC po dobu tří let a déle, zaznamenali o 50 bodů nebo více v oblasti čtení, matematiky a přírodních věd, ve srovnání s těmi, kteří se účastnili ECEC méně než jeden rok“ (OECD, 2018b, s. 9). Vztah mezi dobou účasti na ECEC a výkonem studentů ve věku 15 let prezentuje graf č.3.

Graf č. 3 Vztah mezi dobou účasti na ECEC a výkonem studentů ve věku 15 let

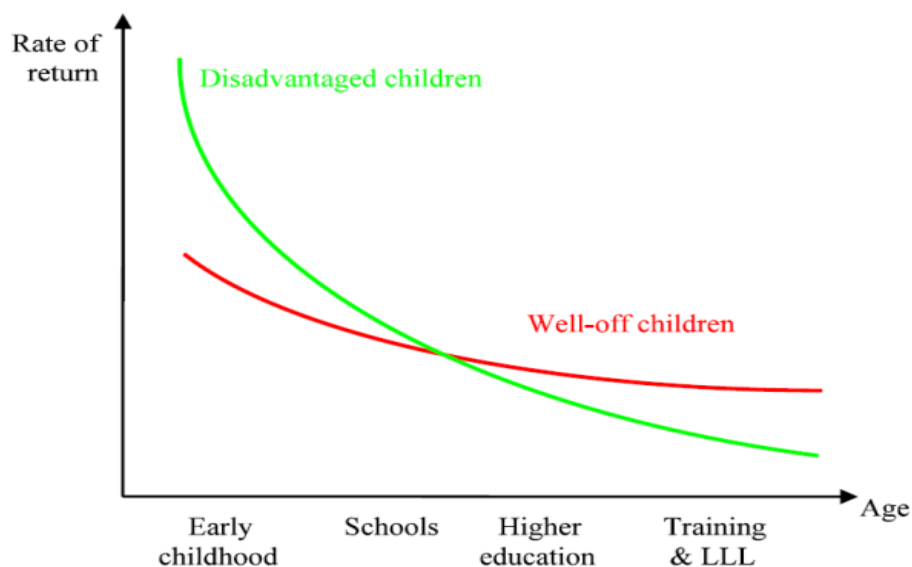
Zdroj: OECD, 2018b, s. 9.

4. Míra návratnosti investic do předškolního vzdělávání je vysoká, zejména u dětí ze znevýhodněného prostředí.

Graf č. 4 ukazuje míru návratnosti jednoho eura investovaného do vzdělávacích intervencí pro znevýhodněné a pro dobře situované děti v různých fázích životního cyklu. „Obě řady vykazují podobný vzorec: míra návratnosti klesá s rostoucím věkem. V prvních fázích života, zejména v raném dětství, je však míra návratnosti u intervencí zaměřených na znevýhodněné děti mnohem vyšší než u dobře situovaných dětí. Naopak, v pozdějších fázích je návratnost vyšší, pokud investujete do vzdělání pro dobře situované děti. Tato zjištění pocházejí z rozsáhlého souboru výzkumů, založených hlavně na důkazech ze Spojených států (Heckman 2000; Carneiro a Heckman 2003, Cunha et al. 2006). Existující důkazy z evropských zemí však naznačují, že model relativní efektivity vzdělávacích intervencí napříč věky a sociálně-

ekonomickým zázemím je pro Evropu stejný jako pro Spojené státy (Woessman, 2008).“ (2017b, s. 105).⁴

Graf č. 4 Míra návratnosti jednoho eura investovaného do vzdělávacích intervencí pro znevýhodněné a dobře situované děti v různých fázích životního cyklu

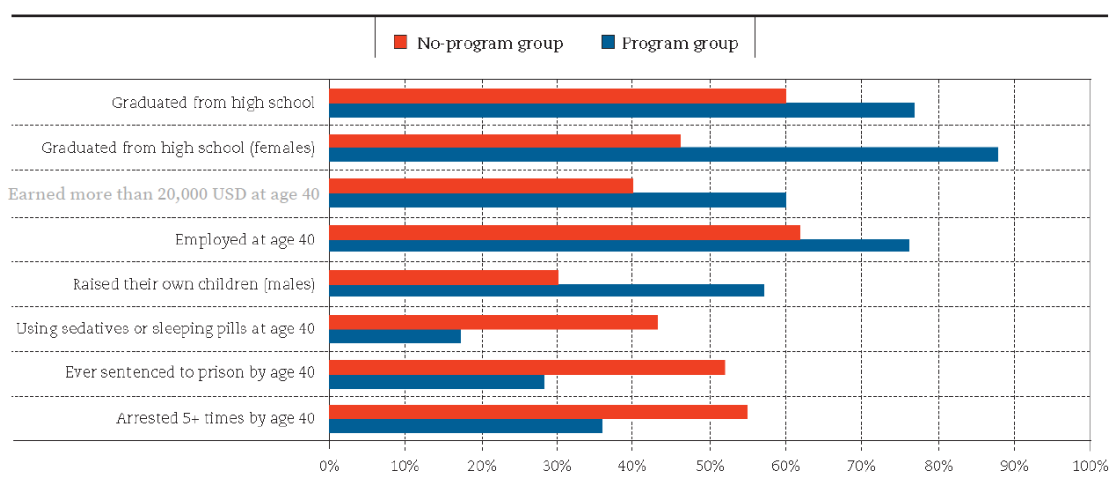

Zdroj: OECD, 2017b, s.105.

5. Účast v ECEC má na děti ze znevýhodněného prostředí výrazný dlouhodobý pozitivní dopad.

Existují studie, které dokládají dlouhodobý pozitivní dopady vysoce kvalitních vzdělávacích programů ECEC na znevýhodněné děti. Jedna z nejznámějších dlouhodobých studií v této oblasti, „Perry Preschool Studie“, sledovala dvě skupiny dětí ze znevýhodněných rodin, z nichž jedna navštěvovala dva roky předškolního vzdělávání, zatímco druhá skupina ne. Během let první skupina překonala druhou ve všech sledovaných oblastech (OECD 2018b, s. 12). Graf č. 5 nasvědčuje, že předškolní vzdělávání má pozitivní dopad nejen na dosažené vzdělávání, zaměstnanost a dosahovaný výdělek, ale je pravděpodobně také důležitým obdobím pro formování zdravějšího životního stylu a správného chování.

Graf č. 5 Dlouhodobé dopady účasti v Perry předškolním programu

Zdroj: OECD 2018b, s. 12.

2.3. Kvalita ECEC z pohledu OECD

Z mnoha mezinárodních publikací a výzkumných zpráv je zřejmé, a vyplývá to i z předchozích kapitol, že předškolnímu vzdělávání je v mezinárodním pojetí kladen stále větší význam. ECEC může být přínosné v celé řadě aspektů pro děti, pro rodiče i pro společnost jako takovou. „Kvalitní předškolní vzdělávání a péče mohou vést k lepším výsledkům v následujících životních fázích. Počet let strávených v předškolním vzdělávání a výchově je silným prediktorem úrovně výkonnosti dosažené v pozdějších fázích. Rozsah jeho výhod však silně závisí na kvalitě služeb v oblasti předškolního vzdělávání a péče“ (2017b, s. 17). Nízká kvalita může, namísto pozitivního efektu, vývoj dítěte naopak dlouhodobě negativně ovlivnit.

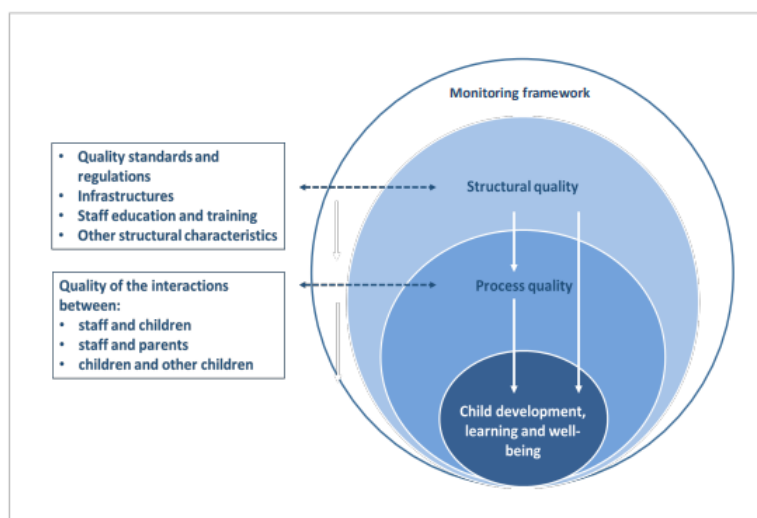
Pojetí kvality ECEC se v jednotlivých zemích a v různých skupinách může lišit v závislosti na víře, hodnotách, socioekonomickém kontextu země (nebo regionu) apod. Proto se OECD ECEC snaží hledat znaky, které pohled na kvalitu ECEC sjednotí. „Mezi výzkumnými pracovníky a odborníky v zemích OECD panuje shoda, že předškolní vzdělávání by mělo mít holistický charakter, přístup k dětem by měl být založen na podpoře jejich učení a rozvoji dobrých životních podmínek. Důležitými oblastmi pro rané učení jsou: jazyk a gramotnost, počítání a jiné neverbální kognitivní dovednosti, samoregulace, emoční zdraví, sociální pohoda a sociální a emoční dovednosti. Vysoce kvalitní ECEC by měla být založena na tom, že děti jsou povzbuzovány a podporovány, aby plně rozvinuly svůj potenciál.“ (OECD, 2020c, s. 22).

OECD ECEC rozlišuje pro definování kvality, ale i pro pokračování politických diskusí o ní, dva hlavní faktory: **strukturální kvalitu a kvalitu procesu**. Jsou znázorněny jako Rámec pro porozumění pojetí kvality v ECEC, který představuje Graf č.6.

Strukturální aspekty kvality v sobě zahrnují charakteristiky prostředí ECEC, jako je například počet dětí na pracovníka, velikost skupiny, úroveň počátečního vzdělávání a další vzdělávání pracovních sil, fluktuace pracovníků, vzdělávací program, hodnocení a monitorování, a další strukturální faktory. „Strukturální aspekty kvality mohou ovlivnit interakce mezi pracovníky a dětmi, i když nezaručují kvalitu těchto interakcí“ (OECD, 2020c, s. 22).

Kvalita procesu odkazuje na to, jak dobře dané zařízení podporuje proces učení (například kvalita a rozmanitost činností při realizaci kurikula, kvalita interakcí mezi pracovníky a dětmi, podpora rozvoje dětí, efektivita vzájemného ovlivňování mezi dětmi, výsledky dětí, spolupráce pracovníků s rodinami dětí a širší komunitou apod.). „Obecně panuje shoda v tom, že kvalita procesu s vývojem a učením dětí úzce souvisí (in Pinta, 2016). Je prokázáno, že vhodné interakce mezi pracovníky a dětmi nebo vzájemně mezi pracovníky rozvíjí vzdělávací aktivity a děti dosahují lepších výsledků, například vyšší úroveň gramotnosti, početních a sociálních dovedností apod.“ (OECD, 2020c, s. 22).

Graf č. 6 Rámec pro porozumění kvality v ECEC

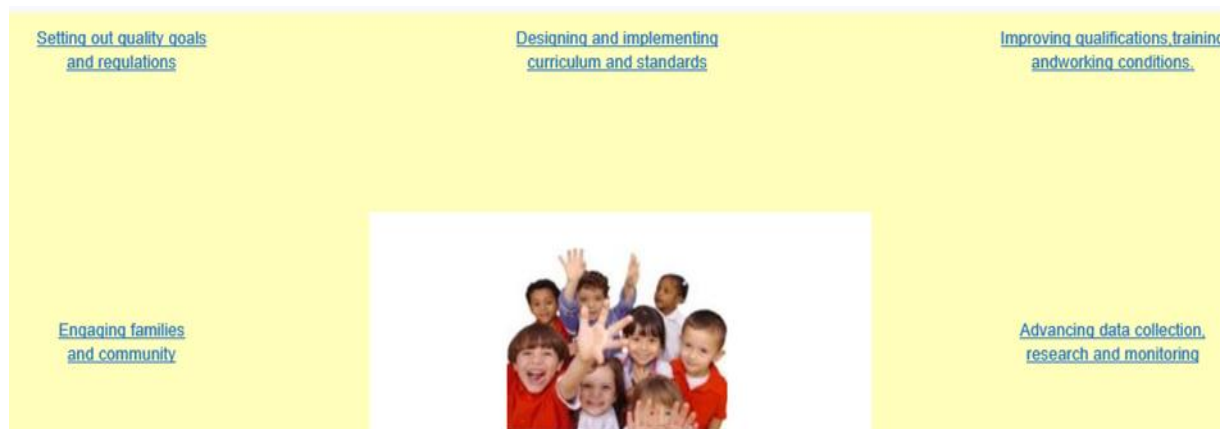
Zdroj: OECD, 2020c, s. 23.

Strukturální i procesní aspekty mohou jednotlivé země ovlivňovat tím, jak vzdělávací politiku ve své zemi nastaví. OECD ECEC definovalo v publikaci *Starting strong III* pět klíčových oblastí vzdělávací politiky, které mohou kvalitu raného vzdělávání v jednotlivých zemích účinně podporovat:

1. „Stanovení cílů a kvality předpisů
2. Tvorba a implementace vzdělávacího programu a standardů,
3. Zvýšení kvalifikací, zlepšení odborné přípravy a pracovních podmínek
4. Zapojení rodin a komunit
5. Sběr údajů, výzkum a monitorování“ (OECD, 2012, s. 9).

Pro podporu zemí, aby lépe porozuměly různým dimenzím kvality v ECEC byl vytvořen současně s publikací *Starting Strong III* tzv. *Quality Toolbox for ECEC*, který představujeme na Obrázku č. 1. Jeho interaktivním obsahem je pět výše uvedených klíčových nástrojů politiky. Jednotlivé boxy obsahují podpůrné materiály a nástroje k hledání způsobů, jak služby ECEC zlepšovat. Jedním z nástrojů je hodnotící tabulka *Pět klíčových nástrojů politiky*, kterou předkládáme v příloze č. 1. Tato tabulka má napomoci v úvahách při vyhodnocování výchozí situace ECEC v jednotlivých zemích ve výše uvedených pěti klíčových oblastech. Cílem je zamyslet se nad současným stavem ECEC, nastolit nové otázky a identifikovat oblasti, ve kterých by bylo na úrovni systému možné uskutečnit změny.

Obrázek č.1. Panel nástrojů pro ECEC⁵

2.4. Aktivity OECD ECEC na podporu zvyšování kvality ECEC

Jak je již zmíněno v předchozí kapitole, cílem OECD ECEC Network je napomáhat jednotlivým účastnickým zemím ve vývoji účinných politik a postupů v ECEC a podporovat je tak ve zvyšování kvality v této oblasti. Uvedený záměr realizuje těmito aktivitami:

1. sdílí aktuální informace o politikách v jednotlivých zemích a o postupech při jejich inovacích,
2. sdílí informace o aktuálních výzkumech,

⁵ <http://www.oecd.org/education/school/startingstrongiiiqualitytoolboxforecec.htm>

3. identifikuje oblasti důležité pro další výzkum a analýzy,
4. rozvíjí data poskytovaná jednotlivými zeměmi na mezinárodní úrovni⁶,
5. zpracovává tematické přehledy⁷ a studie o jednotlivých zemích.⁸

Svoji nabídkou spolehlivých, platných a srovnatelných informací v mezinárodním kontextu umožňuje jednotlivým zemím učit se od ostatních a dosahovat rychlejšího pokroku v rozvoji ECEC, než kdyby každá země pracovala izolovaně. V následujících třech podkapitolách představíme podrobnější informace o tematických přehledech, o studiích zpracovaných pro jednotlivé země a o studiích založených na rozvoji dat, které OECD v rámci aktivit ECEC Network zpracovává a vydává.

2.4.1. Tematické přehledy

OECD vydává od roku 2001 tematické přehledy pod názvem *Starting Strong*, což v překladu znamená „silný začátek.“ Jednotlivé publikace jsou vždy zaměřeny na určité téma. Doposud jich bylo vydáno pět:

- 1 *Starting Strong: Early Childhood Education and Care*,⁹
- 2 *Starting Strong II: Early Childhood Education and Care*,¹⁰
- 3 *Starting Strong III: A Quality Toolbox for Early Childhood Education and Care*,¹¹
- 4 *Starting Strong IV: Monitoring Quality in Early Childhood Education and Care*,¹²
- 5 *Starting Strong V: Transitions from Early Childhood Education and Care to Primary Education*,¹³

Obrázek 2. Tematické přehledy „Silný začátek“.

⁶ Více informací v kapitole 2.4.3.

⁷ Více informací v kapitole 2.4.1.

⁸ Více informací v kapitole 2.4.2.

⁹ <https://doi.org/10.1787/9789264192829-en>

¹⁰ <https://doi.org/10.1787/9789264035461-en>

¹¹ <https://doi.org/10.1787/9789264123564-en>

¹² <https://doi.org/10.1787/9789264233515-en>

¹³ <https://doi.org/10.1787/9789264276253-en>

Tyto tematické přehledy jsou zpracovávány na základě odborné literatury, výsledků výzkumů a podkladů, které jednotlivé země o svých vzdělávacích systémech poskytly. Identifikují klíčové prvky úspěšných politik předškolního vzdělávání a péče v zemích OECD a v partnerských zemích a nabízejí mezinárodní pohled na možné perspektivy systémů ECEC v jednotlivých zemích. Dávají příležitost k diskusi o silných stránkách ECEC i o příležitostech ke zlepšování. Zároveň poukazují na příklady dobré praxe a osvědčené postupy, které by mohly být ke zlepšování kvality a efektivity ECEC pro ostatní země využitelné. Prezентují rovněž politické směry, které mohou pomoci podpořit spravedlivý přístup ke kvalitnímu předškolnímu vzdělávání a péči.

OECD ECEC v současné době připravuje vydání další publikace v této řadě, *Starting Strong VI. - ECEC policy review: Quality beyond Regulations*.¹⁴ Klade si v ní za cíl stanovit koncepční model vazeb mezi politickými nástroji a strukturální i procesní kvalitou ECEC (o nichž jsme hovořili v kapitole 2.3.), a podpořit tak rozvoj učení i kvalitu podmínek pro učení dětí, včetně zajištění jejich pohody při učení. Na základě recenze literatury a sběru dat z jednotlivých zemí by měla být vytvořena multidimenzionální matice, která by měla komplexně pojednávat o kvalitě ECEC. Jedná se vlastně o první mezinárodní srovnávací studii, která podporuje kvalitu procesů. Doposud se realizované průzkumy zaměřovaly spíše na nastavení strukturální kvality ECEC. První fáze výše uvedeného průzkumu proběhla v letech 2017–2018. Byla zaměřena na přezkum mezinárodní odborné literatury a metaanalýzu vztahu mezi strukturou ECEC a kvalitou procesů s vazbami na rozvoj a učení dětí. Tato první fáze byla zakončena vydáním publikace *Engaging Young Children - Lessons from Research about Quality in Early Childhood Education and Care*.¹⁵

Obrázek č. 3 Zapojení malých dětí – poučení z výzkumu kvality ve vzdělávání a péči v raném dětství

¹⁴ Vydání je plánováno v roce 2021.

¹⁵ <https://doi.org/10.1787/9789264085145-en>

2.4.2. Studie o jednotlivých zemích

OECD ECEC Network nabízí členským státům i nečlenským zemím možnost spolupráce při hledání efektivních a účinných cest ke zlepšování kvality ECEC na úrovni jejich systému. Politickou analýzu a poradenství vždy pro jednotlivou zemi cíleně uzpůsobuje a zpracovává. Obsahem takové studie je popis systému ECEC dané země ve srovnání s partnerskými zeměmi, analýza silných a slabých stránek různých možných přístupů k řešenému tématu a návrh politických doporučení pro zlepšení systému ECEC. Tematické zaměření, ve kterém má být přezkumu politiky realizován, si každá země určuje podle svojí potřeby. Proces hodnocení a časová osa se určují podle místních okolností a potřeb dané země a jsou vyjednávány bilaterálně.

OECD ECEC tak konsolidovala bohatou banku informací o jednotlivých zemích v jednotlivých tématech. Zpracovala studie například pro tyto země: Česká republika, Finsko, Japonsko, Kazachstán, Kolumbie, Korea, Nizozemí, Nový Zéland, Norsko, Portugalsko, Slovensko, Švédsko, Anglie a další¹⁶. Pro Českou republiku byla vypracována studie *Quality Matters in Early Childhood Education and Care Czech Republic*.¹⁷ Z pěti nástrojů politiky na podporu ECEC prezentovaných v kapitole 2. 3.¹⁸ si ČR vybrala jako téma tohoto politického profilu *Návrh a implementace vzdělávacích osnov a standardů*. Jako referenční země, na které se zaměřovalo mezinárodní srovnání, si Česká republika vybrala Nový Zéland, Norsko a Skotsko (Spojené království). Tato zpráva obsahuje přehled výsledků výzkumu v posuzované oblasti a mezinárodní srovnání ČR s vybranými zeměmi. Představuje problémy, kterým výše uvedené země čelily při navrhování, revizích i realizaci vzdělávacích osnov a poskytuje alternativní přístupy k překonání těchto problémů. V závěru studie jsou stanovena doporučení pro případnou revizi RVP PV.

2.4.3. Studie založené na mezinárodním rozvoji dat

Jak již uvádíme v úvodu této kapitoly, jednou z aktivit OECD ECEC Network je rozvíjení dat, které poskytly jednotlivé země, na mezinárodní úrovni. Níže předkládáme informace o publikacích, které k rozvoji a využívání mezinárodních dat přispívají.

¹⁶ [Early Childhood Education and Care - Country Studies - OECD](#).

¹⁷ [Quality Matters in Early Childhood Education and Care CZECH REPUBLIC Quality Matters in Early Childhood Education and Care \(oecd.org\)](#)

¹⁸ Stanovení cílů a kvality předpisů, Tvorba a implementace vzdělávacího programu a standardů, Zvýšení kvalifikací, zlepšení odborné přípravy a pracovních podmínek, Zapojení rodin a komunit, Sběr údajů, výzkum a monitorování.

Strukturální klíčové ukazatele pro kvalitu ECEC, sdružené pohromadě v jednom svazku, přináší publikace *Starting Strong 2017 - Key OECD Indicators on Early Childhood Education and Care*. S přibližně 45 grafy a daty o 35 zemích OECD ECEC představuje vyčerpávající přehled údajů zaměřených na přístup ke vzdělávání, financování, vzdělávací osnovy, informace o pracovních silách a o zapojení rodičů v ECEC. Přináší sdělení o trendech i o nedávných reformách v zemích OECD. Prezентuje sekundární analýzu PISA (2015) a zdůrazňuje vztah mezi počtem let strávených dítětem v institucionálním předškolním vzdělávání a akademickým výkonem žáka ve věku 15 let. Představuje dopady účasti ECEC na zdraví a pohodu v dalším životě dítěte a na zaměstnanost matek.

Obrázek č. 4 Silný začátek 2017 - klíčové ukazatele OECD o vzdělávání a péči v raném dětství.

K rozvoji a využívání mezinárodních dat výrazně napomohly také dva průzkumy, které byly v rámci OECD ECEC realizovány. Jejich hlavním přínosem je to, že řeší nejen strukturu nastavení ECEC v jednotlivých zemích, ale přispívají k trendu posunout debatu od strukturálního nastavení kvality ECEC ke kvalitě procesu. Publikované výstupy mohou jednotlivým zemím napomáhat jednak ve spravedlivém přístupu ke vzdělávání, ale i ve zlepšování kvality vzdělávacího procesu a výsledků vzdělávání dětí. Průzkumy níže představujeme.

1. *The Starting Strong Teaching and Learning International Survey – TALIS Starting Strong*¹⁹ je prvním mezinárodním šetřením, které bylo realizováno mezi pracovníky ECEC a zabývalo se kvalitou prostředí učení a pohody v různých prostředích ECEC. Sběr údajů byl realizován v devíti zemích na úrovni ISCED 02 (Chile, Dánsko, Německo, Island, Izrael, Japonsko, Korea, Norsko, Turecko). Některé země (Dánsko, Německo, Izrael a Norsko) zahrnuly do šetření také pracovníky, kteří pracují s dětmi

¹⁹ [OECD Starting Strong Teaching and Learning International Survey - OECD](#)

mladšími 3 let v registrovaných zařízeních ECEC (ISCED 01). V rámci tohoto průzkumu byly vydány tři publikace, které poskytují příležitost získat bližší informace o přístupech k pracovníkům, o jejich pracovních podmínkách, o otázkách vedení a řízení pracovišť ECEC atd. Informují i o potřebách odborné přípravy a mohou napomoci ke zvyšování kvality pracovníků ECEC v jednotlivých zemích OECD:

- *Providing Quality Early Childhood Education and Care: Results from the Starting Strong Survey 2018, TALIS,*²⁰
- *Quality Early Childhood Education and Care for Children Under Age 3: Results from the Starting Strong Survey 2018,*²¹
- *Building a High-Quality Early Childhood Education and Care Workforce: Further Results from the Starting Strong Survey 2018.*²²

Obrázek č. 5 Poskytování kvalitního vzdělávání a péče v raném dětství, Výsledky průzkumu Starting Strong 2018; Kvalitní vzdělávání v raném dětství a péče o děti do 3 let, Výsledky průzkumu Starting Strong 2018; Budování vysoce kvalitních pracovníků v oblasti vzdělávání a péče v raném dětství, Další výsledky z průzkumu Starting Strong 2018.

2. Mezinárodní studie *International Early Learning and Child Well-being Study – IELS*²³ nám může napomoci k pochopení toho, jak souvisí dovednosti dětí s jejich doposud získanými zkušenostmi a s jejich pohodou při vzdělávání.

Zemím, které se účastnily prováděného šetření (Velká Británie, Estonsko a USA), poskytla studie srovnávací údaje o raných dovednostech dětí s cílem pomoci jednotlivým zemím lépe identifikovat faktory, které rané učení podporují nebo mu

²⁰ <https://www.oecd.org/publications/providing-quality-early-childhood-education-and-care-301005d1-en.htm>

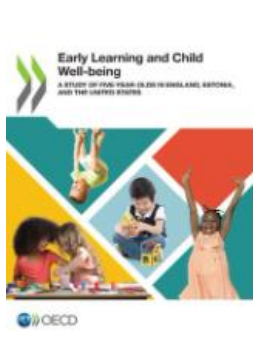
²¹ <http://www.oecd.org/education/quality-early-childhood-education-and-care-for-children-under-age-3-99f8bc95-en.htm>

²² https://www.oecd-ilibrary.org/education/building-a-high-quality-early-childhood-education-and-care-workforce_b90bba3d-en

²³ https://www.oecd-ilibrary.org/education/early-learning-and-child-well-being_3990407f-en

brání. Studie přímo hodnotila gramotnost, matematickou gramotnost, samoregulaci a sociálně-emocionální dovednosti na reprezentativním vzorku pětiletých dětí v každé zúčastněné zemi. Shromažďovala také kontextové a hodnotící informace od rodičů a učitelů dětí.

Obrázek č. 6 Mezinárodní studie raného učení a pohody dětí

1. Vysvětlíte pojmy OECD, ECEC, OECD ECEC Network, mezinárodní klasifikace ISCED 01 a ISCED 02.
2. Na základě konkrétních příkladů z výzkumů a průzkumů objasněte význam ECEC pro celoživotní učení dítěte.
3. Vyjmenujte a stručně popište faktory, které kvalitu ECEC ovlivňují.
4. Seznamte se s materiálem *Pět klíčových nástrojů politiky (Starting Strong III)* v příloze č. 1. Zamyslete se nad současným stavem systému ECEC v ČR a ohodnoťte stupněm 1–5 indikátory v jednotlivých oblastech. Vyberte oblasti, u kterých se domníváte, že by bylo dobré uskutečnit v systému ECEC v ČR změny a konkretizujte v čem.
5. Zamyslete se nad tím, která z prezentovaných publikací OECD ECEC by mohla být pro Českou republiku inspirací pro realizaci změn a zvyšování kvality předškolního vzdělávání ve Vámi identifikované oblasti (v předchozím úkolu) a proč.

OECD. (2001). *Starting Strong: Early Childhood Education and Care, Starting Strong*. Paris: OECD Publishing. Dostupné z <https://doi.org/10.1787/9789264192829-en>.

OECD. (2006). *Starting Strong II: Early Childhood Education and Care, Starting Strong*. Paris: OECD Publishing. Dostupné z <https://doi.org/10.1787/9789264035461-en>.

OECD. (2011). *Starting Strong III: A Quality Toolbox for Early Childhood Education and Care, Starting Strong*. Paris: OECD Publishing. Dostupné z <https://doi.org/10.1787/9789264123564-en>.

OECD (2015a). *Early Learning and Development: Common Understandings*. Paris: OECD Publishing. <http://www.oecd.org/education/school/ECEC-Network-Common-Understandings-on-Early-Learning-and-Development.pdf>.

OECD. (2015b). *Starting Strong IV: Monitoring Quality in Early Childhood Education and Care, Starting Strong*. Paris: OECD Publishing. Dostupné z <https://doi.org/10.1787/9789264233515-en>.

OECD. (2015c). *Early learning and development: common understandings*. Paris: OECD Publishing. <http://www.oecd.org/education/school/ECEC-Network-Common-Understandings-on-Early-Learning-and-Development.pdf>.

OECD. (2017a). *Starting Strong V: Transitions from Early Childhood Education and Care to Primary Education, Starting Strong*. Paris: OECD Publishing. Dostupné z <https://doi.org/10.1787/9789264276253-en>.

OECD. (2017b). *Starting Strong 2017: Key OECD Indicators on Early Childhood Education and Care, Starting Strong*. Paris: OECD Publishing. Dostupné z <https://doi.org/10.1787/9789264276116-en>.

OECD. (2018a). *Engaging Young Children: Lessons from Research about Quality in Early Childhood Education and Care, Starting Strong*. Paris: OECD Publishing. Dostupné z <https://doi.org/10.1787/9789264085145-en>.

OECD. (2018b). *Early learning matters*. Paris: OECD Publishing. Dostupné z <http://www.oecd.org/education/school/Early-Learning-Matters-Project-Brochure.pdf>.

OECD. (2019). *Providing Quality Early Childhood Education and Care: Results from the Starting Strong Survey 2018*, Paris: OECD Publishing. Dostupné z <https://doi.org/10.1787/301005d1-en>.

OECD. (2020a). *Building a High-Quality Early Childhood Education and Care Workforce: Further Results from the Starting Strong Survey 2018*, Paris: OECD Publishing. Dostupné z <https://doi.org/10.1787/b90bba3d-en>

OECD. (2020b). *Early Learning and Child Well-being: A Study of Five-year-Olds in England, Estonia, and the United States*. Paris: OECD Publishing. Dostupné z <https://doi.org/10.1787/3990407f-en>

OECD. (2020c). *Early Childhood Education: Equity, Quality and Transitions Report for the G20 education working group*. Paris: OECD Publishing. Dostupné z <http://www.oecd.org/education/school/early-childhood-education-equity-quality-transitions-G20.pdf>.

OECD. (2020d). *Quality Early Childhood Education and Care for Children Under Age 3: Results from the Starting Strong Survey* Paris: OECD Publishing. Dostupné z <https://doi.org/10.1787/99f8bc95-en> .

OECD/Eurostat/UNESCO Institute for Statistics. (2015). *ISCED 2011 Operational Manual: Guidelines for Classifying National Education Programmes and Related Qualifications*. Paris: OECD Publishing. Dostupné z <https://doi.org/10.1787/9789264228368-en>.

Sim, M., et al. (2019). "Starting Strong Teaching and Learning International Survey 2018 Conceptual Framework", *OECD Education Working Papers, No. 197*, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/106b1c42-en>.

Syslová, Z., Borkovcová, I., & Průcha, J. (2014). *Péče a vzdělávání dětí v raném věku*. Praha: Wolters Kluwer.

Taguma, M., Litjens, I., & Makowiecki, K. (2012). *Quality Matters in Early Childhood Education and Care: Czech Republic*, Paris: OECD Publishing. Dostupné z <https://doi.org/10.1787/9789264176515-en>.

3. Předškolní vzdělávání pohledem Evropské unie

Po prostudování kapitoly budete umět:

- ✓ vysvětlit, jak je pojmáno předškolní vzdělávání a raná péče v rámci EU,
- ✓ konkretizovat materiály, ve kterých EU podporuje členské státy v jejich úsilí o zlepšení přístupu k předškolnímu vzdělávání a rané péči a zvyšování jejich kvality,
- ✓ definovat oblasti, které jsou k zajištění kvality ECEC v rámci EU považovány za důležité,
- ✓ představit zdroje, ze kterých můžete vyhledat informace o jednotlivých zemích EU potřebných pro zpracování seminární práce,
- ✓ popsat systém předškolního vzdělávání a rané péče ve vybrané zemi Evropské unie v oblastech, které jsou k zajištění kvality ECEC v rámci EU považovány za důležité.

ECEC, Evropská komise, EU, kvalita, rámec kvality.

3.1. Pojetí předškolního vzdělávání v rámci EU

V rámci EU jsou předškolní vzdělávání a raná péče označovány stejně jako v rámci OECD zkratkou ECEC, a jsou určeny dětem od narození do dosažení věku povinné školní docházky. Ten se může v různých zemích EU lišit. Tento typ péče a vzdělávání dětí může mít nejrůznější formu. Může se jednat o klasické jesle či mateřskou školu, která je financována ze soukromých či veřejných zdrojů, nebo se může jednat i o rodinná centra předškolní výchovy apod. Musí však spadat do vnitrostátního regulačního rámce, tzn., že musí být v souladu se souborem pravidel, minimálních standardů nebo akreditační postupů jednotlivých zemí. Mnoho evropských zemí strukturuje služby předškolního vzdělávání a péče podle věku dětí.

K přechodu z první fáze do druhé obvykle dochází kolem třetího roku dítěte. Za účelem zohlednění různých předpisů se často rozlišuje mezi opatřením „pro děti do tří let“ a „pro děti od tří let“. Je však důležité si připomenout, že v některých zemích může být přechod realizován již ve dvou letech dítěte nebo třeba až ve čtyřech letech.

Stejně tak jako v OECD, i v rámci EU panuje přesvědčení, že **kvalita** předškolního vzdělávání a péče zásadně ovlivňuje nejen pozdější školní prospěch dítěte, ale v konečném důsledku i jeho pozdější uplatnění ve společnosti či jeho zaměstnatelnost. Institucionální předškolní vzdělávání je z pohledu EU velmi důležité, zejména u dětí ze znevýhodněného prostředí. Je již všeobecně prohlášováno, že vysoká kvalita ECEC je dobrou investicí i do dalšího vzdělávání či odborné přípravy.

Velká pozornost je proto v rámci EU věnována předškolnímu vzdělávání a rané péči v Evropské komisi, v síti Eurydice i v Evropské agentuře pro speciální a inkluzivní vzdělávání (dále jen Agentura).

Evropská komise,²⁴ stejně jako OECD, prohlašuje, že kvalitní předškolní vzdělávání a péče mohou položit základy pozdějšího úspěchu v životě dítěte. Pokud jde o vzdělání, blahobyt, zaměstnatelnost a sociální integraci apod., je předškolní vzdělávání obzvláště důležité pro děti ze znevýhodněného prostředí. Kvalitní předškolní vzdělávání a péče jsou proto účinnými investicemi do vzdělávání a odborné přípravy. „Preprimární vzdělávání a raná péče se stává podstatnou součástí evropských vzdělávacích systémů. Průběžná zpráva o realizaci strategického rámce pro evropskou spolupráci ve vzdělávání a odborné přípravě (ET 2020)²⁵ uvádí, že dnešní potřeba flexibility a propustnosti mezi studijními zkušenostmi požaduje soudržnost politik od předškolního vzdělávání, přes primární až po vysokoškolské vzdělávání, odborné vzdělávání a přípravu až po vzdělávání dospělých“ (European Commission, 2019b, s. 4). Předškolní vzdělávání je definováno jako jedno ze základních práv evropských občanů. V listopadu 2017 Evropský parlament, Rada a EK souhlasily s přijetím *Evropského pilíře sociálních práv*²⁶. Tímto přijaly společný závazek vedoucích představitelů EU prosazovat 20 zásad, které pomáhají plnit nová a účinnější práva pro občany EU. Zásada číslo 11 „Péče a podpora dětí“ zahrnuje problematiku ECEC a konstatuje: „Děti mají právo na cenově dostupné předškolní vzdělávání a kvalitní péči. Děti mají právo na ochranu před chudobou. Děti

²⁴ [Education | European Commission \(europa.eu\)](#)

²⁵ Strategický rámec pro evropskou spolupráci v oblasti vzdělávání a odborné přípravy (ET 2020) je fórem, které členskými státními umožňuje vyměňovat si osvědčené postupy a učit se od sebe navzájem. [European policy cooperation \(ET 2020 framework\) | Education and Training \(europa.eu\)](#)

²⁶ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/social-summit-european-pillar-social-rights-booklet_cs.pdf

ze znevýhodněného prostředí mají právo na konkrétní opatření na posílení rovných příležitostí“ (European Commission, 2017, s. 19).

Aby se k výše uvedeným cílům členské státy přiblížily a realizovaly možná opatření, přijala EK v květnu 2019 *Doporučení Rady EU o vysoce kvalitním preprimárním vzdělávání a rané péči*²⁷ (dále „*Doporučení rady EU*“). Toto doporučení navrhuje využívání **EU Rámce kvality pro ECEC**, který byl předložený na návrh odborníků z různých států EU. Je obsažen v publikaci *Proposal for key principles of a Quality Framework for Early Childhood Education and Care* a v publikaci *Monitoring the Quality of Early Childhood Education and Care – Complementing the 2014 ECEC Quality Framework proposal with indicators Recommendations from ECEC experts February 2018*, kterými se budeme podrobněji zabývat v následující podkapitole 3.2.

Přijetím výše uvedeného dokumentu si EK klade za cíl podpořit členské státy v jejich úsilí o zlepšení přístupu k systémům ECEC a o zvýšení jejich kvality. *EU Rámec kvality pro ECEC* je složený z 5 klíčových oblastí:

1. přístup ke kvalitnímu předškolnímu vzdělávání a péči,
2. kvalita pracovníků (odborná příprava a pracovní podmínky pracovníků odpovědných za předškolní vzdělávání a péči),
3. stanovení odpovídajících kvalitních osnov,
4. správa a financování,
5. systémy monitorování a hodnocení.

Jeho grafické zobrazení prezentujeme na obrázku č. 7.

²⁷https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2019.189.01.0004.01.ENG&toc=OJ:C:2019:189:TOC

Obrázek č. 7. EU Rámec kvality pro ECEC

Zdroj: European Commission, 2017.

Těchto pět klíčových oblastí zahrnuje deset prohlášení, která vyzývají členské státy k posílení jejich kvality ECEC. Na základě *EU Rámce kvality pro ECEC* již byly realizovány reformy v mnoha zemích EU, které přispívají k rozšíření nabídky předškolního vzdělávání a rané péče.

Rada EU ve výše uvedeném *Doporučení Rady EU* mimo jiné deklaruje potřebu věnovat pozornost nerovnostem v předškolním vzdělávání, i v celoživotním učení. V rámci EU pracuje nezávislá organizace, která funguje jako platforma podporující ministerstva školství ve více než 30 členských zemích ve zlepšování jejich inkluzivní vzdělávací politiky a praxe European Agency for Special Needs and Inclusive Education,²⁸ v překladu **Evropská agentura pro speciální a inkluzivní vzdělávání** (Agentura).²⁹ V rámci svého tříletého projektu (2015–2017) nazvaného *Inkluzivní předškolní vzdělávání*, jehož celkovým záměrem bylo identifikovat, analyzovat a následně podpořit hlavní rysy kvalitního inkluzivního předškolního vzdělávání pro všechny děti, zpracovala Agentura tři výstupy:

1. Hledisko inkluze. Podle tohoto hlediska je výsledkem inkluze zapojení a aktivní účast všech dětí v IECE. Všem dětem, včetně těch, které jsou náchylné k exkluzi, se má dostat stejného ocenění, podpory a má se jim umožnit vzdělávání společně se svými vrstevníky.

²⁸ [Fostering Collaboration for Inclusive Education - YouTube](#)

²⁹ [European Agency for Special Needs and Inclusive Education website \(european-agency.org\)](#)

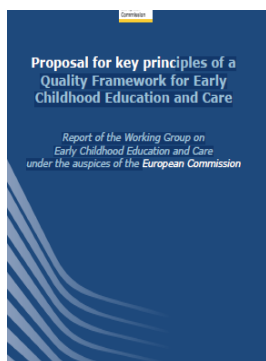
2. Nástroj sebereflexe. Tento nástroj se zaměřuje na mateřskou školu jako na místo zapojení dětí do předškolního vzdělávání a na místo pro učení. Věnuje pozornost hodnocení procesních a strukturálních faktorů v daném zařízení, které učení dětí ovlivňují. Blíže se o něm zmiňujeme v kapitole 4.
3. Model ekosystému v oblasti IECE. Je určen zejména tvůrcům politik a věnuje se zajištění kvality IECE. Blíže se o něm zmiňujeme v kapitole 3.2.

3.2. Materiály EU pro podporu kvality ECEC

V této kapitole Vám představíme samostatně šest publikací, které se věnují pojetí kvality ECEC v rámci EU. Jejich součástí jsou i mezinárodní srovnání a informace o systémech ECEC v jednotlivých zemích EU.

1. Publikace *Proposal for key principles of a Quality Framework for Early Childhood Education and Care Report of the Working Group on Early Childhood Education and Care under the auspices of the European Commission*³⁰

Obrázek č. 8 Návrh klíčových zásad Rámce kvality pro předškolní vzdělávání a péči. Zpráva pracovní skupiny pro předškolní vzdělávání a péči pod záštitou Evropské komise

Obsahem publikace je návrh *EU Rámce kvality pro ECEC*, o kterém se zmiňujeme v kapitole 3.1. Je složen z deseti klíčových prohlášení, uspořádaných do pěti oblastí. Tato akční prohlášení popisují opatření, která jsou považována pro zvýšení kvality ECEC za důležitá. Měly by se vztahovat na celé věkové rozpětí ECEC, a to od narození do věku povinné školní docházky. Základ každého prohlášení je podložen výzkumnými důkazy a případovými studii ze států EU, které sdělily příklady dobré praxe při provádění souvisejících opatření. Důležité je, aby

³⁰ https://ec.europa.eu/assets/eac/education/policy/strategic-framework/archive/documents/ecec-quality-framework_en.pdf

všech deset opatření uspořádaných do pěti okruhů, která níže přibližujeme, bylo pojímáno komplexně.

„Dostupnost služeb ECEC

1. **Dostupnost pro všechny rodiny a děti (včetně cenové dostupnosti).** Potenciální přínos kvalitních služeb ECEC má velký význam pro děti ze znevýhodněných a/nebo marginalizovaných skupin. Služby ECEC by měly být dostupné od narození až do věku povinné školní docházky. Aby bylo možné reagovat na požadavky rodičů a podpořit všechny rodiny ve využívání služeb ECEC, musí služby ECEC poskytovat flexibilní pracovní dobu a flexibilní obsah výukových programů.
2. **Služby, které podporují participaci, posilují sociální inkluzi a poskytují dostatečnou diverzitu.** Úspěšná inkluze do ECEC je založena na: spolupráci, která propaguje přínosy ECEC a která zahrnuje místní organizace a komunitní skupiny; na přístupu, který respektuje a oceňuje různé potřeby a rozdílnou kulturu rodičů; na poskytnutí jistoty, že všechny děti a rodiny jsou v zařízení ECEC vítáni; na proaktivním přístupu vzhledem k využívání služeb ECEC rodiči; na nezbytnosti odborného školení zaměstnanců ECEC, aby pomohli rodičům a rodinám uznat služby ECEC a ujistit je, že jejich názory a kultura budou respektovány. Tato odborná příprava může být podpořena rodičovskými programy, které propagují ECEC; na úzké spolupráci mezi zaměstnanci ECEC a zdravotními i sociálními službami, místními orgány a sektorem školství.

Pracovníci ECEC

3. **Kvalifikovaní pracovníci, jejichž počáteční a další kontinuální vzdělávání jim umožňuje zcela naplnit profesní roli.** Uznání, že pracovníci ECEC jsou odborníci ve své oblasti, je klíčové. Profesní rozvoj má obrovský dopad na kvalitu pedagogických pracovníků a také na výsledky dětí. Rozvíjení společných vzdělávacích a školicích programů pro všechny pracovníky pracující v oblasti ECEC (např. učitelé v mateřských školách, asistenti, pedagogové, chůvy atd.) pomáhá vytvářet společnou agendu a chápání definice kvality.
4. **Dobré pracovní podmínky, včetně profesionálního vedení, které umožňuje pozorování, reflexi, plánování, týmovou práci a spolupráci s rodiči.** Dobré pracovní podmínky jsou přínosem pro pracovníky a přispívají k jejich setrvání v zaměstnání. Strategická opatření ovlivňují strukturální kvalitu služeb ECEC,

včetně lokálně vymezených opatření týkajících se velikosti dětské skupiny, počtu dětí na jednoho pracovníka, pracovní dobu a mzdovou úroveň, které mohou přispět k tomu, aby zaměstnání v ECEC bylo atraktivní. Dobré pracovní podmínky mohou také neustálou fluktuaci pracovníků ECEC snížit.

Kurikulum

5. **Kurikulum, založené na pedagogických cílech, hodnotách a přístupech, které umožňují dětem celostním způsobem naplno využít jejich potenciál.** Vzdělávání a péče o děti, jakož i jejich kognitivní, sociální, emoční, fyzický a jazykový vývoj jsou velmi důležité. Kurikulum by mělo vymezit společné cíle, hodnoty a přístupy, které odráží očekávání společnosti o úloze a povinnostech ECEC, co se týče podpory dětí v naplňování jejich potenciálu. Všechny děti jsou aktivní a schopní žáci, jejichž různorodé kompetence by kurikulum mělo podporovat. Současně musí být realizace kurikula promyšlena způsobem, který uznává a celostně zohledňuje různé zájmy a potřeby dětí. Vyvážená kombinace vzdělávání a péče může podporovat blahobyt dětí, jejich pozitivní obraz sebe sama, jejich tělesný vývoj a sociální i kognitivní vývoj. Zkušenosti dětí a jejich aktivní účast se oceňují a samozřejmostí je učení prostřednictvím hry.
6. **Kurikulum, které vyžaduje, aby pracovníci spolupracovali s dětmi, s kolegy a s rodiči, a aby se zamýšleli nad vlastní praxí.** Kurikulum je důležitým nástrojem, který stimuluje vzájemné porozumění a důvěru mezi dětmi a rovněž mezi dětmi, rodiči a pracovníky ECEC s cílem podpořit rozvoj a učení dětí. Na systémové nebo státní úrovni může kurikulum usměrňovat práci na všech úrovních ECEC. Na lokální úrovni může postihovat postupy a priority v kontextu každého zařízení. Základním faktorem při práci s kurikulem je schopnost jednotlivých pracovníků analyzovat svoji vlastní práci, určit, co bylo efektivní a co ne, a ve spolupráci se svými kolegy vytvářet nové přístupy založené na osvědčené praxi a postupech. Kvalitu ECEC posiluje i diskuse pracovníků ohledně realizace kurikula v kontextu jejich zařízení a také zohledňování potřeb dětí, jejich rodičů a vlastního týmu. Kurikulum může tomuto přístupu napomoci tím, že bude podporovat učení dětí prostřednictvím experimentů a inovativních metod a podporovat spolupráci s rodiči ohledně toho, jak může ECEC k rozvoji a vzdělávání jejich dětí přispět.

Monitorování a hodnocení

7. **Monitorování a hodnocení poskytuje informace na příslušné lokální, regionální i státní úrovni, aby se nadále zvyšovala kvalita vzdělávacích strategií a praxe.**

Systematické monitorování ECEC umožňuje získávat vhodné informace a zpětnou vazbu na příslušné lokální, regionální nebo státní úrovni. Tyto informace by měly podporovat otevřenou výměnu, koherentní plánování, přezkoumávání, hodnocení a rozvoj služeb ECEC v zájmu dosažení vysoké kvality na všech úrovních. Monitorování a hodnocení je efektivnější, pokud se informace, shromážděné konkrétním poskytovatelem služeb ECEC propojí s informacemi shromážděnými na obecní, regionální a systémové úrovni.

8. **Monitorování a hodnocení, které je v nejlepším zájmu dítěte.**

Procesy monitorování a hodnocení jsou prováděny na podporu dětí, rodin a komunit. Všechny zúčastněné strany, včetně pracovníků ECEC, by měly být k provádění jakéhokoli procesu monitorování a hodnocení zplnomocněny a být v něm zapojeny. Zatímco monitorování³¹ se zaměřuje spíše na kvalitu struktur, procesů nebo výsledků, zaměření na zájem dítěte a zaměření na zapojení pracovníků posiluje důležitost pohledu na kvalitu procesů používaných v prostředí ECEC.

Správná opatření. Dosáhnout výše uvedených prohlášení je jednodušší, když funguje následující:

9. **Všechny zúčastněné strany v kontextu ECEC jasně chápou svou roli a povinnosti a vědí, že se od nich očekává spolupráce s partnerskými organizacemi.** Vzhledem k multisektorové povaze poskytování služeb ECEC, musí vláda, zúčastněné strany a sociální partneři spolupracovat, aby bylo možné služby ECEC poskytovat. K jasné formulaci očekávání ohledně důležitosti spolupráce, která podporuje výsledky dětí, jejich rodin a místních komunit lze využít možnosti legislativy, směrnic, či pokynů.

10. **Legislativa, směrnice a granty usměrňují vývoj směrem k všeobecnému právu na ECEC až po veřejně dotované služby ECEC, a o tomto vývoji jsou zúčastněné strany pravidelně informovány.** Strukturální nebo legislativní opatření umožní rodinám přístup k finančně dostupným službám ECEC. Přístupy,

³¹ V prohlášení č. 7.

kteře podporují vývoj směrem k všeobecné dostupnosti ECEC uznávají, že poskytnutí dodatečných finančních prostředků pro účely ECEC pro znevýhodněné skupiny může být účinnou strategií, jak umožnit přístup k ECEC dětem migrantů či dětem ze znevýhodněných nebo nízkopříjmových rodin. Monitoring využívání služeb ECEC zajistí efektivní používání finančních prostředků. Aby bylo dosaženo pokroku směrem k všeobecnému právu na ECEC až k poskytování těchto služeb, musí být zavedena opatření, která budou zdůrazňovat hodnotu těchto služeb“ (European Commission, 2014, str. 10–12.).

EU Rámec kvality pro ECEC zahrnuje tři průřezová témata, které je nutné napříč všemi opatřeními zohledňovat:

1. **„Je třeba ocenit pohled a hlas dítěte a hlas dětství.** Každé dítě je jedinečné a je kompetentním a aktivním žákem, jehož potenciál je třeba podporovat a povzbuzovat. Každé dítě je zvědavým, schopným a inteligentním člověkem. Dítě je spoluvůrcem znalostí, potřebuje a vyžaduje interakci s ostatními dětmi a dospělými. Jako evropští občané mají děti svá práva, včetně práva na vzdělávání a péči v raném věku. Dětství je doba, kdy by děti měly prostě být, hledat se a učit se chápat svět kolem sebe. Rané dětství není pouze o přípravě na budoucnost, důležitá je rovněž současnost. Služby ECEC musí být zaměřeny na děti, uznávat názory dětí a aktivně zapojovat děti do každodenních rozhodnutí v rámci ECEC. Tyto služby by měly nabízet příjemné a bezpečné prostředí a zároveň poskytovat společenský, kulturní a fyzický prostor s řadou možností, jak u dětí rozvíjet jejich současný a budoucí potenciál. ECEC je navrženo tak, aby nabízelo celostní přístup založený na základním předpokladu, že vzdělávání a péče jsou neoddělitelné.
2. **Rodiče jsou nejdůležitějšími partnery a jejich účast je zásadní.** Rodina je prvním a nejdůležitějším místem pro růst a rozvoj dětí. Rodiče jsou zodpovědní za blaho, zdraví a rozvoj každého dítěte. Pro rodiny je charakteristická velká sociální, socioekonomická, kulturní a náboženská rozmanitost, a tato rozmanitost by měla být respektována jako základní prvek evropských společností. V kontextu stanoveném národními, regionálními nebo místními předpisy by měla být rodina plně zapojena do všech aspektů vzdělávání a péče o dítě. Aby se toto zapojení stalo realitou, měly by být služby ECEC nabídnuty tak, aby toto partnerství s rodinami umožňovaly, a jejich vztah byl založen na důvěře a vzájemném respektu. Rodinám může toto partnerství pomoci třeba tím, že se vytvoří služby, které reagují na potřeby rodičů a umožňují jim skloubit rodinný

život s prací. Služby ECEC by měly být schopna doplňovat rodinu a nabízet podporu, stejně jako poskytovat další příležitosti pro rodiče a děti.

3. **Sdílené (společné) chápání kvality.** Výzkum prokázal, že vysoce kvalitní služby ECEC zásadním způsobem rozvíjí a vzdělávají děti a z dlouhodobého hlediska zvyšují jejich šance na úspěch“ (European Commission, 2014, s. 9–10). Pohled na kvalitu služeb ECEC by měl být sdílený.

2. Publikace *Monitoring the Quality of Early Childhood Education and Care – Complementing the 2014 ECEC Quality Framework proposal with indicators Recommendations from ECEC experts February 2018*³²

Obrázek č. 9 Monitorování kvality vzdělávání a péče v raném dětství – doplnění návrhu rámce kvality ECEC z roku 2014 o ukazatele Doporučení odborníků z oblasti ECEC únor 2018

Tato zpráva byla rovněž vypracována na základě doporučení odborníků na předškolní vzdělávání ze zemí EU pod vedením Evropské komise. Vytýčuje základní ukazatele, které doplňují *EU Rámec kvality pro ECEC* zveřejněný v roce 2014. Navrhovaných 22 indikátorů, ze kterých je vybráno 10 základních, lze využít k vyhodnocení účinnosti systému předškolního vzdělávání a rané péče v každém členském státě. Pomocí nich lze podporovat sebereflexi a sebehodnocení jako kritické procesy při vývoji vysoce kvalitních systémů předškolního a péče. Tato publikace může tedy napomoci při monitorování a hodnocení systému ECEC, s cílem zlepšit jeho výkonnost a kvalitu.

³² <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/825252b4-3ec6-11e8-b5fe-01aa75ed71a1>

„Základní ukazatele

1. Podíl dětí, které jsou v ECEC financovány z veřejných zdrojů.
2. Podíl dětí, které pravidelně navštěvují předškolní vzdělávání a péči.
3. Podíl pracovníků pracujících přímo s dětmi, které mají dokončené odborné vzdělání relevantní pro jejich roli v prostředí předškolního vzdělávání a péče.
4. Průměrný plat pracovníků ECEC zaměstnaných ve veřejném sektoru (souborné kvalifikace jako učitelé na základních školách) jako procento průměru platu učitele základní školy.
5. Podíl zařízení, v nichž je založena práce s dětmi na kurikulu ECEC.
6. Učební plán nebo jiné průvodní dokumenty vyžadují, aby pracovníci používali zpětnou vazbu od dětí, rodičů a kolegů k jejich systematickému zlepšování praxe.
7. Pro soustavné zlepšování se jako základ používá zpětná vazba o kvalitě systému ECEC.
8. Podíl zařízení ECEC, která používají administrativní údaje a údaje o kvalitě pedagogického procesu ke zlepšení kvality jejich poskytování.
9. Formální soubor opatření umožňuje rodičům a partnerům organizace spolupracovat při nastavení ECEC.
10. Procento hrubého domácího produktu vynaloženého na předškolní vzdělávání a péči.“

Těchto deset základních ukazatelů by mělo být využíváno v celostním kontextu. Poskytují holistické měření všech aspektů kvality ECEC tak, jak jsou popsány v deseti prohlášeních v *EU Rámci kvality pro ECEC*“ (European Commission, 2014, s. 8–9).

3. Publikace *Inkluzivní předškolní vzdělávání. Nové postřehy a nástroje. Závěrečná souhrnná zpráva*³³

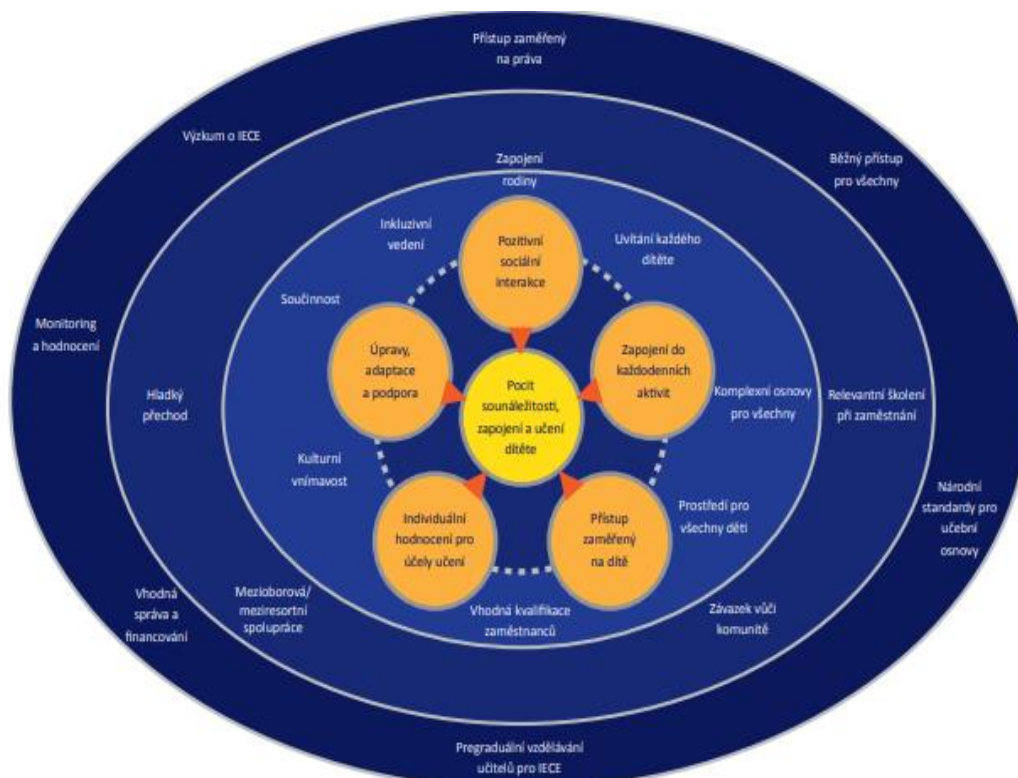
Obrázek č. 10 Inkluzivní předškolní vzdělávání. Nové postřehy a nástroje. Závěrečná souhrnná zpráva

Jak je již uvedeno v závěru kapitoly 3.1, tato publikace byla zpracována v rámci tříletého projektu Agentury, nazvaného *Inkluzivní předškolní vzdělávání*. Může sloužit jako rámec pro plánování, zlepšování, monitoring a hodnocení kvality IECE na místní, regionální a národní úrovni. Na obrázku č. 11 předkládáme model ekosystému pro inkluzivní předškolní vzdělávání z této publikace. „Tento model spojuje všechny důležité problémy v oblasti IECE, které vychází z dat získaných v různých vzorových zařízeních IECE. Ne každé zařízení však stejně zdůrazňovalo či prokázalo přítomnost každého problému. Z tohoto důvodu platí to, co je doporučeno i pro nástroj sebereflexe, tedy, že model je nejlepší používat jako rámec. Pomocí tohoto rámce mohou tvůrci politik a odborníci z praxe zvážit své prioritní potřeby a cíle spadající do komplexního pohledu modelu na příslušné problémy za účelem zajištění kvalitního IECE“ (European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2017, s. 9).

³³ https://european-agency-d8.demo.bbdtest.co.uk/sites/default/files/iece-summary-cs_0.pdf

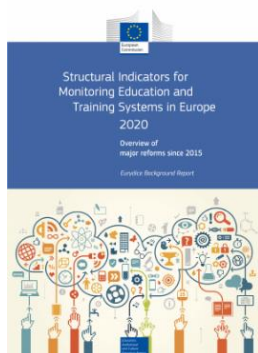
Obrázek č. 11 Model ekosystému pro inkluzivní předškolní vzdělávání

Zdroj: European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2017, s. 10.

4. Publikace *Structural indicators for Monitoring Education and Training Systems in Europe 2020*³⁴

Obrázek č. 12 Strukturální ukazatele pro monitorování systémů vzdělávání a odborné přípravy v Evropě 2020

³⁴ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/structural-indicators-monitoring-education-and-training-systems-europe-2020-overview-major_en

Publikace obsahuje více než 35 aktualizovaných strukturálních ukazatelů pro školní rok 2019/20 v šesti oblastech politiky, z nichž jednou je oblast předškolního vzdělávání a péče. Tyto strukturální ukazatele jsou aktualizovány pravidelně. Aktualizace strukturálních ukazatelů pro rok 2020 zahrnuje všechny členské státy EU, jakož i Spojené království, Bosnu a Hercegovinu, Island, Lichtenštejnsko, Černou Horu, Severní Makedonii, Norsko, Srbsko a Turecko. Ukazatele poskytují informace o vnitrostátních politikách a strukturách, které přispívají k dosažení kritérií stanovených ve strategickém rámci pro evropskou spolupráci v oblasti vzdělávání a odborné přípravy „ET 2020“³⁵. Strukturální ukazatele v kapitole o předškolním vzdělávání poskytují přehled klíčových rysů systémů předškolního vzdělávání a péče. „Volba ukazatelů byla založena na analýze výzkumné literatury a na faktorech uvedených v doporučení Rady o vysoce kvalitních systémech vzdělávání a péče v raném dětství³⁶, o kterém se zmiňujeme v kapitole 3. 1. (viz *EU Rámec kvality pro ECEC*). Byl zvolen pouze určitý počet základních ukazatelů: věk univerzálního právního nároku na přístup k ECEC, věk povinného předškolního vzdělávání, věk nástupu do povinného primárního vzdělávání, kvalifikace zaměstnanců a jejich další rozvoj, závaznost kurikula nebo vzdělávacího programu, specifická podpora jazyka, podpora rodičů dětí zařazených v ECEC.

Pro Vaši představu o zpracování jednotlivých strukturálních ukazatelů níže předkládáme tabulku, která graficky znázorňuje informace o zaměstnancích ECEC, o vzdělávacích programech, o podpoře jazyka v jednotlivých zemích a o podpoře rodičů. Bližší informace o změnách, které byly v některých zemích v těchto oblastech provedeny od roku 2015 lze najít v prezentované publikaci na s. 8 a 9.

³⁵ https://ec.europa.eu/education/policies/european-policy-cooperation/et2020-framework_en

³⁶ [Doporučení Rady ze dne 22. května 2019 o vysoce kvalitních systémech předškolního vzdělávání a péče \(europa.eu\)](#)

Tabulka č. 1 Souhrnná tabulka ECEC: Vybrané aspekty kvality 2019/20

	1.2. Staff		1.3. Curriculum or Educational guidelines	1.4. Language programmes as targeted support measure	1.5. Parent support	
	1.2.1. At least one staff member with a tertiary qualification in education sciences	1.2.2. CPD professional duty or necessary for promotion			1.5.1. Home-learning guidance	1.5.2. Parenting programmes
Belgium fr	■	●	●	■		■
Belgium de	■	■	■	■		●
Belgium nl	■	●	●	■		
Bulgaria	●	■	■	■		■
Czechia		■	■	■		
Denmark			●	●		
Germany	●		●	●	●	●
Estonia	●	●	●	●		●
Ireland			●		●	
Greece	●	■	■	■		
Spain	■	■	●	●		●
France	●	●	●	■	●	●
Croatia	●	●	●	●		●
Italy	■	■	■	■		
Cyprus	■	■	■			■
Latvia	●	●	●	●		
Lithuania	●	●	●	●	●	●
Luxembourg	■	●	●	●		
Hungary	■	●	●	■		For under 3s
Malta		■	●	■	●	●
Netherlands	■		■	●		
Austria		●	●	●	■	●
Poland	■	■	■	■	●	
Portugal	●	■	■	●		
Romania		●	●	■		●
Slovenia	●	●	●	●	●	●
Slovakia		■	■	■		
Finland	●	●	●	●		
Sweden	●		●	●		
United Kingdom - ENG	■	●	●	●	●	●
United Kingdom - WLS	■	●	■	●	●	●
United Kingdom - NIR	■	●	■	●	●	●
United Kingdom - SCT		●	●	●	●	●
Bosnia and Herzegovina	●	●	●	●		
Iceland	●	●	●	●		
Liechtenstein	■	●	●	●		●
Montenegro	●	●	●	●		
North Macedonia	■	●	●	●	■	
Norway	●		●	●		
Serbia	■	●	●	●		
Turkey	■	●	●			●

Notes: ■ = children aged 3 years or more (⁴); ● = the entire ECEC phase (from birth to the start of compulsory education).

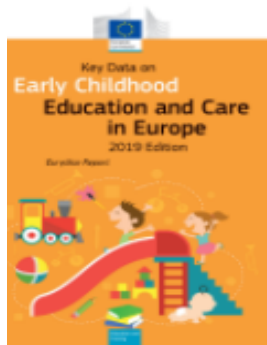
1. Tertiary qualification in education = minimum 3 years ISCED 8.

2. CPD refers to continuing professional development.

Zdroj: European Commission, 2020, s. 11.

5. Publikace *Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe – 2019 Edition*. *Eurydice Report*³⁷

Obrázek č. 13 Klíčové údaje o předškolním vzdělávání a péči v Evropě

Toto druhé vydání klíčových údajů o předškolním vzdělávání a péči v Evropě³⁸ mapuje pokrok dosažený v klíčových oblastech kvality uvedených v *Doporučení Rady EU o vysoce kvalitních systémech předškolního vzdělávání a péče*, o kterých se zmiňujeme výše v kapitole 3.1. Klade si za cíl přispět k rozvoji evropských politik tím, že poskytuje přehled o současných národních politikách ECEC v rámci Evropy. Poskytuje tvůrcům politik, výzkumným pracovníkům, studentům, ale i zájemcům z řad odborné veřejnosti a rodičům snadný přístup k mezinárodním srovnávacím údajům. Poskytuje množství příkladů jednotlivých zemí. Oblast působnosti zprávy je velmi široká a zahrnuje informace o regulovaném poskytování služeb ECEC ve veřejném i soukromém sektoru v 38 evropských zemích (43 vzdělávacích systémů), které se účastní programu EU Erasmus+. Zahrnuje 28 členských států Evropské unie, jakož i Albánii, Bosnu a Hercegovinu, Švýcarsko, Island, Lichtenštejnsko, Černou Horu, Severní Makedonii, Norsko, Srbsko a Turecko.

Zpráva je rozdělena do dvou částí: první část prezentuje mezinárodní srovnání a druhá národní informační listy.

³⁷ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5816a817-b72a-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-search>

³⁸ Poprvé byly klíčové údaje o předškolním vzdělávání a péči v Evropě mapovány v roce 2014. Dostupné z [Key data on early childhood education and care in Europe - Publications Office of the EU \(europa.eu\)](https://publications.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5816a817-b72a-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-search)

První část – mezinárodní srovnání.

Struktura mezinárodní srovnávací analýzy je graficky znázorněna na obrázku č. 13. Prvky v kruhu představují kapitoly, zatímco text kolem zdůrazňuje příčné problémy. Struktura obsahu a kapitol je sladěna s oblastmi kvality uvedenými v *EU Rámci kvality pro ECEC*, které jsme prezentovali v kapitole 3. 1. (přístup ke kvalitnímu předškolnímu vzdělávání a péči, kvalita pracovníků, stanovení odpovídajících kvalitních osnov, správa a financování, systémy monitorování a hodnocení). Jednotlivými oblastmi prolínají čtyři průřezová témata: zaměření na děti, vzájemná závislost systému, partnerství s rodiči a inkluze.

Obrázek č. 14 Kapitoly a základní témata zprávy

Zdroj: European Commission/EACEA/Eurydice, 2019a, s. 25.

Tyto kapitoly budou stěžejní pro Vaše samostudium a pro vypracování případové studie o Vámi vybrané zemi. Níže si proto uvedeme některé příklady indikátorů, které jsou v jednotlivých kapitolách mezi zeměmi EU porovnávány.

1. Správa. Kapitola popisuje hlavní strukturální prvky ECEC: typy zařízení, organizaci vzdělávání a péče, rozdělení odpovědnosti za správu na nejvyšší úrovni, financování atd.

2. Přístup. Kapitola soustředí informace o dostupnosti, cenové dostupnosti a inkluzi v rámci ECEC. Popisuje též klíčové opatření, kterým je záruka místa – tedy věk, ve kterém je místo

v předškolním vzdělávání a péči zaručeno všem dětem. Analyzuje se zde bezplatná dostupnost ECEC a výše poplatků pro děti do 3 let.

3. Pracovníci. Kapitola poskytuje zejména informace o kvalifikačních požadavcích na pracovníky ECEC, o podpoře při vstupu do profese a povinnostech týkajících se dalšího profesního rozvoje. S cílem poskytnout ucelený obraz o různých úrovních a typech pracovníků se tato kapitola věnuje také vedoucím pracovníkům ECEC a pečovatelům v oblasti regulovaného domácího poskytování služeb. Rovněž poskytuje informace o počtech dětí ve skupině, poměrech dětí a pracovníků apod.

4. Pokyny ke vzdělávání. Tento pojem se zde používá k zahrnutí všech různých řídicích dokumentů, zejména dokumentů učebních osnov (kurikula). Ty se mohou lišit nastavením, podrobnostmi a funkcí, ale stále zdůrazňují vzdělávací aspekty ECEC (tzn. jejich závaznost, povinnost zpracování vlastního učebního plánu na úrovni školy atd.). Kapitola se zabývá oblastí přechodu mezi preprimárním a primárním vzděláváním (např. věk, sladění vzdělávacích cílů, zásad a osnov ECEC s cíli základního vzdělávání, podpora jazyka v předškolním věku apod.). Rovněž je zde řešena podpora nabízená rodičům – jsou uvedeny příklady postupů v celé Evropě, včetně programů pro rodiče, pokynů pro domácí učení atd.

5. Hodnocení a monitorování. Kapitola zkoumá základní prvky zajišťování kvality při poskytování ECEC a typologii přístupů k externímu a internímu hodnocení v zařízeních ECEC. Představuje způsoby, jakými jsou rodiče a děti zapojeni do procesů hodnocení a monitorování.

Druhá část – vnitrostátní systémové informační listy

Informační listy národních systémů poskytují výstižný přehled klíčových atributů systému ECEC každé země. Obsahují vizuální znázornění hlavních prvků struktury ECEC ve formě diagramu, popis hlavních typů poskytování ECEC, míru účasti, rozsah pokynů ke vzdělávání a souhrn současných reforem. **Tyto informace o jednotlivých zemích Vám napomohou při samostudiu a vypracování případové studie o vybrané zemi.**

6. Publikace *Eurydice Brief: Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe*³⁹

Obrázek č. 15 Stručný přehled Eurydice: Klíčové údaje o vzdělávání a péči v raném dětství v Evropě

Tento stručný přehled Eurydice zdůrazňuje některá z hlavních zjištění výše uvedeného druhého vydání zprávy *Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe – 2019 Edition. Eurydice Report*. Poskytuje přehled o kvalitě předškolního vzdělávání a péče, obsahuje stručné informace o správě ECEC, požadavcích na kvalifikaci pracovníků a informace o obsahu vzdělávání. Pozornost je rovněž věnována různým způsobům, jakými země sledují kvalitu předškolního vzdělávání a péče, jakož i opatřením, která umožňují hladký přechod k základnímu vzdělávání.⁴⁰

1. Prostudujte *Doporučení rady ze dne 22. května 2019 o vysoce kvalitních systémech předškolního vzdělávání a péče* (02 C 189, 5.6.2019),⁴¹ a pokuste se vlastními slovy vysvětlit, proč EU považuje předškolní vzdělávání za důležité.
2. Konkretizujte pět klíčových oblastí a tři průřezová témata, na kterých je založen *EU Rámec kvality pro ECEC*.

³⁹ [Key data on early childhood education and care in Europe, 2019 - Publications Office of the EU \(europa.eu\)](https://eurydice.eu/en/publications/key-data-on-early-childhood-education-and-care-in-europe-2019-edition)

⁴⁰ Tato publikace je ke stažení také ve slovenském jazyce na [Key data on early childhood education and care in Europe, 2019 - Publications Office of the EU \(europa.eu\)](https://eurydice.eu/en/publications/key-data-on-early-childhood-education-and-care-in-europe-2019-edition). Může doplnit informace o Vámi vybrané zemi, které jste získali studiem povinné literatury.

⁴¹ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2019.189.01.0004.01.ENG&toc=OJ:C:2019:189:TOC

3. Seznamte se se strukturou kapitol v publikaci *Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe – 2019 Edition*⁴². Pokuste se popsat systém předškolního vzdělávání a rané péče ve vybrané zemi za pomoci několika Vámi vybraných indikátorů, v některé z těchto oblastí:

- řízení segmentu předškolního vzdělávání a rané péče (například samostatný nebo duální systém, typy zařízení a škol atd.),
- přístup k předškolnímu vzdělávání (například věk dítěte pro garanci místa, počet hodin dítěte v ECEC atd.),
- pracovníci (například kvalifikace a jejich další vzdělávání, počet dětí na učitele atd.),
- vzdělávací program (například úroveň kurikula, obsah vzdělávání, pedagogické přístupy, metody hodnocení jeho naplňování, hodnocení výsledků vzdělávání atd.)
- hodnocení a monitoring (interní a externí).

Soustřeďte se na věkovou kategorii dětí od 3 let.

European Commission. (2014). *Proposal for key principles of a Quality Framework for Early Childhood Education and Care. Report of the Working Group on Early Childhood Education and Care under the auspices of the European Commission*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Dostupné z https://ec.europa.eu/assets/eac/education/policy/strategic-framework/archive/documents/ecec-quality-framework_en.pdf.

European Commission. (2017). *Interinstitutional Proclamation on the European Pillar of Social Rights (OJ C428, 13.12.2017, p. 10-15)*. Signed by the European Parliament, the Council and the Commission on 17 November 2017 in Gothenburg, Sweden. Dostupné z https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/social-summit-european-pillar-social-rights-booklet_cs.pdf.

⁴² <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5816a817-b72a-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-search>

European Commission. (2018). Monitoring the Quality of Early Childhood Education and Care – Complementing the 2014 ECEC Quality Framework proposal with indicators Recommendations from ECEC experts February 2018. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Dostupné z <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/825252b4-3ec6-11e8-b5fe-01aa75ed71a>.

European Commission/EACEA/Eurydice. (2019a). *Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe – 2019 Edition. Eurydice Report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Dostupné z [Key data on early childhood education and care in Europe - Publications Office of the EU \(europa.eu\)](#).

European Commission/EACEA/Eurydice. (2019b). *Eurydice Brief: Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Dostupné z [Key data on early childhood education and care in Europe, 2019 - Publications Office of the EU \(europa.eu\)](#).

European Commission/EACEA/Eurydice. (2020). *Structural Indicators for Monitoring Education and Training Systems in Europe – 2020: Overview of major reforms since 2015. Eurydice Report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Dostupné z https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/structural-indicators-monitoring-education-and-training-systems-europe-2020-overview-major_en.

Evropská agentura pro speciální a inkluzivní vzdělávání. (2017). *Inkluzivní předškolní vzdělávání: Nové postřehy a nástroje – Závěrečná souhrnná zpráva*. Odense, Dánsko. Dostupné z https://european-agency-d8.demo.bbdttest.co.uk/sites/default/files/iece-summary-cs_0.pdf.

Evropská unie. (2017). *Doporučení rady ze dne 22. května 2019 o vysoce kvalitních systémech předškolního vzdělávání a péče (02 C 189, 5.6.2019)*. Brusel: Úřední věstník Evropské unie. Dostupné z https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2019.189.01.0004.01.ENG&toc=OJ:C:2019:189:TOC.

Syslová, Z., Borkovcová, I., & Průcha, J. (2014). *Péče a vzdělávání dětí v raném věku*. Praha: Wolters Kluwer.

4. Hodnocení kvality předškolního vzdělávání na úrovni školy

Po prostudování kapitoly budete umět:

- ✓ vysvětlit, proč je hodnocení kvality předškolního vzdělávání z mezinárodního pohledu důležité,
- ✓ konkretizovat, jak mohou být pravidla pro interní hodnocení v jednotlivých zemích EU nastavena,
- ✓ porovnat nastavení pravidel pro vlastní hodnocení MŠ v ČR s pravidly pro interní hodnocení zařízení ECEC ve vybrané zemi.

Externí, hodnocení, inkluzivní, interní, kvalita, monitoring.

V úvodu kapitoly shrneme pohledy na oblast hodnocení a monitoringu obecně.

Doporučení Rady EU označuje hodnocení a monitorování jako jednu z pěti oblastí, které jsou pro zajištění vysoce kvalitního ECEC zásadní. Přínosné je, pokud „systémy hodnocení a monitorování jsou navrženy tak, aby dosáhly, udržovaly nebo rozvíjely poskytování vysoce kvalitních služeb v oblasti předškolního vzdělávání a péče identifikováním silných a slabých stránek, na nichž lze následně stavět nebo je napravit“ (European Commission/EACEA/Eurydice, 2019, s.121). Hodnocení a monitorování mohou být zaměřeny na jakoukoliv úroveň systému, mohou být realizovány na úrovni zařízení (individuální nastavení), mohou být prováděny na místní úrovni nebo v regionu, může být hodnocen celý systém. Mohou být prováděny interně pracovníky zařízení nebo externě externími hodnotiteli, kteří se přímo na činnostech hodnoceného prostředí nepodílejí. V celkovém rámci zlepšování kvality vzdělávání zahrnuje monitorování a hodnocení mnoho různých procesů a postupů.

„Systémy hodnocení a monitorování v Evropě jsou velmi rozdílné v tom smyslu, že se zúčastněné subjekty, jejich poslání a svoboda, kterou mají při plnění svých úkolů v jednotlivých zemích podstatně liší“ (European Commission/EACEA/Eurydice, 2019, s.121). Používané procesy a postupy vždy zohledňují související aspekty, a těmi jsou správa a řízení jednotlivých zemí.

Jak již výše uvádíme, procesy monitorování a hodnocení, jak externího, tak interního, jsou považovány za důležité součásti zvyšování kvality ECEC. Mohou poukazovat na silné a slabé stránky, mohou nastartovat potřebné změny a podpořit všechny zúčastněné v jejich realizaci. Je důležité zdůraznit, že externí a interní hodnocení by mělo být propojeno a s jejich výstupy se by mělo koherentně pracovat.

V kapitole se již dále budeme věnovat vlastnímu hodnocení zařízení.

Ne všechny evropské země mají předpisy nebo doporučení týkající se interního hodnocení zařízení ECEC nastaveny. To platí zejména pro zařízení pro mladší děti v zemích s oddělenými zařízeními pro dvě věkové skupiny: Belgie (německy mluvící společenství), Bulharsko, Česká republika, Řecko, Francie, Maďarsko, Malta, Polsko, Rumunsko a Lichtenštejnsko. V Itálii, Rakousku a Severní Makedonii dokonce neexistují žádná doporučení na nejvyšší úrovni nebo požadavky na zařízení, která by nastavila provádění interního hodnocení během celé fáze ECEC. V Rakousku jsou opatření pro interní hodnocení zařízení ECEC ponechána na každé zemi.

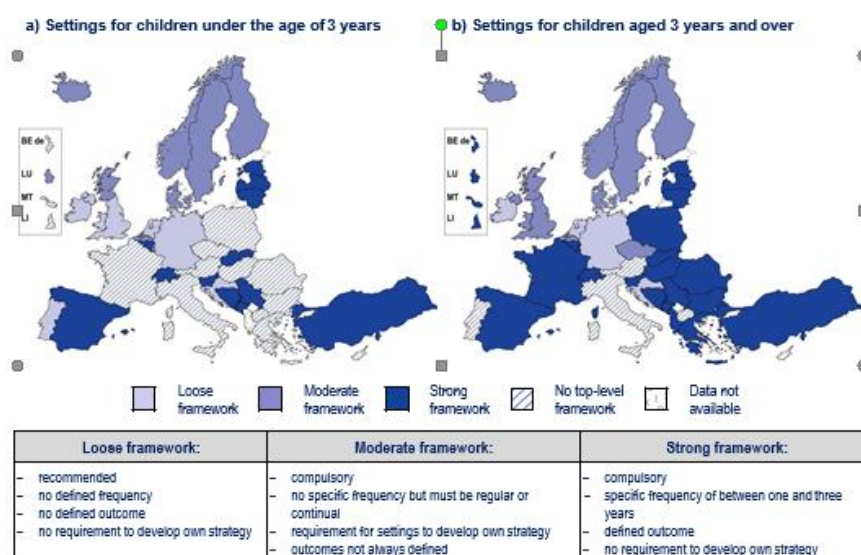
Předpisy v jednotlivých evropských zemích nastavují pravidla pro vnitřní hodnocení různě. Jsou rozlišovány **tři kategorie, které nastavují rámec pro provádění interního hodnocení: volný rámec, střední rámec nebo silný rámec (striktní)**. Jednotlivé rámce jsou založeny na stupni závaznosti, specifikované frekvenci a uvedeném očekávaném výsledku interního hodnocení.

V osmi vzdělávacích systémech EU lze rámec pro vnitřní hodnocení zařízení ECEC považovat za volný (Německo, Irsko, Chorvatsko, Nizozemsko Portugalsko a Spojené království: Anglie, Wales a Severní Irsko). V těchto vzdělávacích systémech není interní hodnocení povinné, ale je doporučeno. Jednotlivá zařízení ECEC mají v těchto zemích obecně značnou míru autonomie v tom, jak tento úkol splní, protože není dána frekvence ani očekávaný výsledek. Ve dvou z těchto zemí se situace mírně liší, protože v Irsku a Chorvatsku je zařízením ECEC standardizovaný proces autoevaluace nezávazně nabízen.

Ve většině vzdělávacích systémů jsou centrální pravidla pro vnitřní hodnocení nastavena striktně. Interní hodnocení je povinné a musí být prováděno v pravidelných intervalech. Je definován hlavní výsledek interního hodnocení, který může být zpracován formou autoevaluační zprávy, výroční zprávy o činnosti ECEC, plánu rozvoje nebo revize pedagogického plánu daného prostředí. Interní hodnocení je striktně koncipováno napříč celou fází předškolního vzdělávání a péče v Belgii (francouzské společenství), ve Španělsku, ve třech pobaltských zemích, ve Slovinsku, na Slovensku, v Bosně a Hercegovině, ve Švýcarsku, v Černé Hoře, v Srbsku a v Turecku.

Malá skupina zemí spadá do „mírnější“ kategorie, ve které je interní hodnocení povinné, ale za vypracování vlastní strategie jsou odpovědná jednotlivá zařízení. Předpisy na nejvyšší úrovni obvykle kladou důraz na potřebu provádět pravidelné nebo průběžné interní hodnocení, ale nedefinují přesné intervaly. Výsledky nebo využití výsledků interního hodnocení jsou dále ponechány na zařízeních ECEC. Takto se postupuje v Belgii (vlámské společenství), v České republice, v Dánsku, ve Finsku, ve Švédsku a ve Spojeném království (Anglie, Wales a Severní Irsko). Naproti tomu ve Spojeném království (Skotsku), na Islandu a v Norsku musí být zjištění a zlepšení, která mají být provedena, uvedena ve zprávách nebo rozvojových plánech. V Lucembursku musí být výsledky interního hodnocení v zařízeních pro mladší děti použity k revizi pedagogického plánu v příslušném zařízení.

Graf. č. 7 Nastavení rámce pro interní hodnocení v zařízeních ECEC, 2018/19

Zdroj: European Commission/EACEA/Eurydice, 2019, s. 127.

Doporučení Rady EU o vysoce kvalitní výchově a vzdělávání v ECEC zdůrazňuje, že je důležité, aby byla poskytnuta dětem možnost se na procesu vnitřního hodnocení podílet.

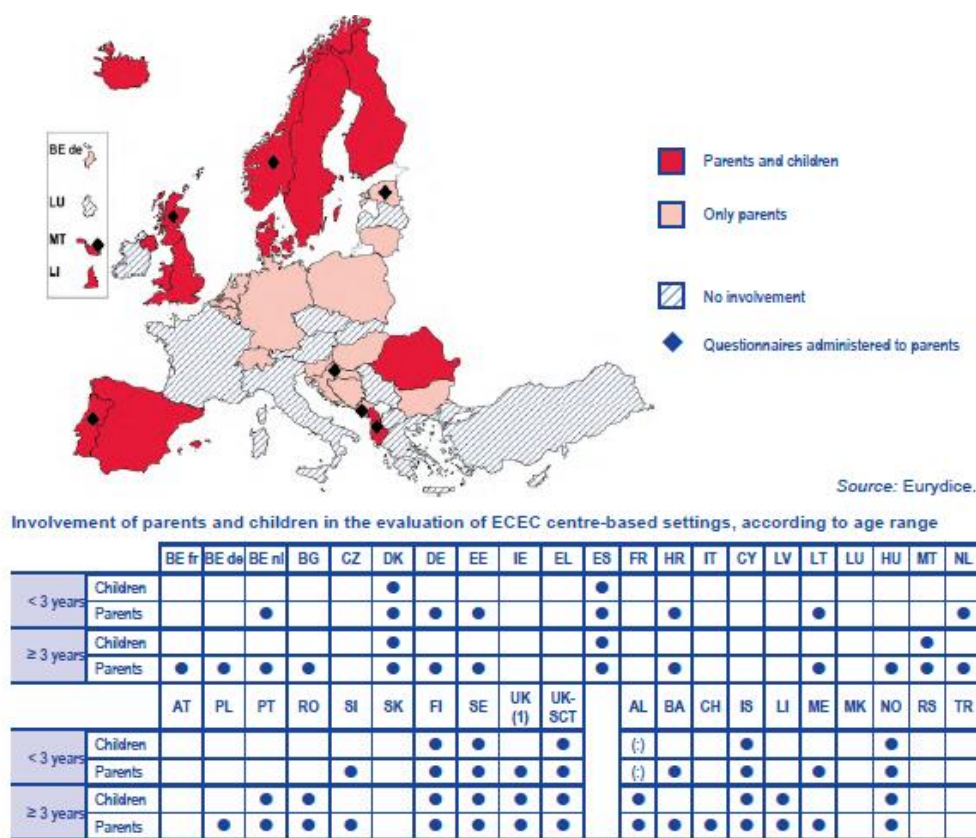
Publikace EK upozorňují na to, že názory dětí jsou v procesu hodnocení velmi málo vyslyšené. „V současnosti má jen 12 států v Evropě takové hodnotící přístupy, aby byl vyslyšený i názor dětí. V šesti zemích je zohlednění názorů dětí zakotveno buď v předpisech, nebo v učebních osnovách, a to v Dánsku, ve Španělsku (ve třech autonomních komunitách: Andalusie, Katalánsko a Valencie), ve Finsku, ve Švédsku, na Islandu a v Norsku. V šesti dalších zemích je zohledňování názorů dětí vyžadováno pokyny nebo rámci nejvyšší úrovně pro externí hodnocení v zařízeních ECEC: na Maltě, v Portugalsku, v Rumunsku, ve Spojeném království (Anglii, Walesu, Skotsku a Severním Irsku), v Albánii a v Lichněstjnsku“ (European Commission/EACEA/Eurydice, 2019, s. 131).

Výše zmiňované *Doporučení Rady EU* rovněž zdůrazňuje spoluúčast rodičů na vnitřním hodnocení zařízení. „V řadě zemí EU jsou vyjadřovány názory rodičů prostřednictvím jejich zástupců jako formálního orgánu v zařízení ECEC, který má právo účastnit se procesu interního hodnocení. To platí pro celé věkové rozmezí ECEC v Estonsku, ve Španělsku (některá autonomní společenství), v Litvě, ve Slovinsku, v Bosně a Hercegovině a v Černé Hoře. V devíti systémech to platí pouze pro starší děti od tří let: Belgie (francouzská a německy mluvící společenství), Bulharsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Rumunsko, Albánie a některé regiony ve Švýcarsku. Způsoby, jakými se rodiče účastní procesu interního hodnocení jako členové tohoto formálního orgánu, se v jednotlivých zemích liší, od diskuse a schválení hodnotící zprávy až po přispívání k rozvoji celého procesu interního hodnocení.

Mezi další způsoby zapojení rodičů do hodnocení kvality v ECEC patří provádění rozhovorů, nebo průzkumů na úrovni zařízení ECEC. Tyto metody se doporučují například ve Španělsku pro celou fázi předškolního vzdělávání a péče nebo v Maďarsku, na Maltě, v Polsku a Portugalsku pro starší děti od tří let.

"V několika zemích byly na nejvyšší úrovni navrženy dotazníky, aby podporovaly zařízení ECEC při zapojování rodičů do jejich interního hodnocení. V Estonsku a v Norsku vrcholové orgány pravidelně zadávají dotazníky rodičům sami a poskytují zpětnou vazbu zařízení ECEC o jejich individuálních výsledcích s cílem podpořit proces interního zajišťování kvality“ (European Commission/EACEA/Eurydice, 2019a, s. 130).

Graf č. 8 Zapojení rodičů a dětí do hodnocení v zařízeních ECEC 2018/19

Zdroj: European Commission/EACEA/Eurydice, 2019, s. 130.

V některých zemích EU jsou zprávy o interním hodnocení jednotlivých zařízení zasílány orgánům na nejvyšší úrovni (např. v Irsku, ve Španělsku v některých autonomních společenstvích, v Rumunsku, v Bosně a Hercegovině i v Lichtenštejnsku). Obvykle ale nejsou zpracovávány tak, aby byly využity pro vytváření souhrnných zpráv o celém systému ECEC. Naproti tomu v Estonsku oddělení externího hodnocení Ministerstva školství a výzkumu údaje z interních hodnocení, prováděných předškolními institucemi nejméně každé tři roky, agreguje. Rovněž v Chorvatsku zveřejnilo Národní centrum pro externí hodnocení vzdělávání v roce 2017 zprávu, která zjištění z procesu autoevaluace jednotlivých zařízení seskupuje. V Lichtenštejnsku jsou zprávy o interním hodnocení mateřské školy sdíleny a projednávány v rámci zastřešující organizace služeb péče o děti.

Jak je již uvedeno několikrát v předchozích kapitolách, v rámci EU je věnována velká pozornost i kvalitě inkluzivního vzdělávání. Pro potřeby vnitřního hodnocení školy vyvinula Agentura v letech 2015 až 2017 v rámci projektu *Inkluzivní předškolní vzdělávání*, o kterém se

zmiňujeme v kapitole 3.1. tzv. *Nástroj sebereflexe v prostředí inkluzivního předškolního vzdělávání*⁴³, který by měl napomoci inkluzivní prostředí ve vzdělávacích zařízeních zlepšovat.

„Nástroj sebereflexe lze použít pro několik účelů. Tyto zahrnují:

- poskytování obrazu stavu inkluzivního vzdělávání v daném zařízení;
- základ pro diskusi o inkluzi;
- popis, formulování a vytvoření prioritních oblastí pro zlepšování inkluzivní praxe“ (European Agency for Special Needs and Inclusive Education, 2017, s. 9).

1. Velmi stručně popište tři kategorie, které rozlišují nastavení rámce pro provádění interního hodnocení v jednotlivých zemích EU.
2. Zamyslete se nad praxí jiných zemí, ve kterých jsou do vlastního hodnocení školy zapojeni rodiče. Považujete zapojení rodičů, zda je důležité? Pokud ano, tak proč.
3. Využijte *Nástroj sebereflexe v prostředí inkluzivního předškolního vzdělávání* zpracovaný Agenturou ve svojí mateřské škole a prezentujte svoje hlavní zjištění⁴⁴.
4. Porovnejte nastavení interního hodnocení zařízení (MŠ) v ČR s nastavením interního hodnocení zařízení ve vybrané zemi, například ve způsobech jeho provádění, v zapojení partnerů a ve využívání jeho výstupu. K samostudiu využijte publikaci *Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe – 2019 Edition. Eurydice Report* s. 121–142.⁴⁵

⁴³[Publikace v češtině | European Agency for Special Needs and Inclusive Education \(european-agency.org\)](#)

⁴⁴ Nástroj sebereflexe v prostředí inkluzivního předškolního vzdělávání.doc Dostupné z [Publikace v češtině | European Agency for Special Needs and Inclusive Education \(european-agency.org\)](#)

⁴⁵ European Commission/EACEA/Eurydice. (2019a). *Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe – 2019 Edition. Eurydice Report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Dostupné z: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5816a817-b72a-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-search>, s.121–142.

5. Zamyslete se nad možnými příklady inspirativní praxe z jiných zemí v oblasti vlastního hodnocení školy a navrhněte, jaké inovace by mohly být zapracovány v RVP PV při jeho revizi.

Evropská agentura pro speciální a inkluzivní vzdělávání. (2017). *Nástroj sebereflexe v prostředí inkluzivního předškolního vzdělávání*. Odense, Dánsko. Dostupné z <https://www.european-agency.org/%C4%8Ce%C5%A1tina/publications>.

European Commission/EACEA/Eurydice. (2019). *Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe – 2019 Edition. Eurydice Report*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Dostupné z: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5816a817-b72a-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-search>.

Evropská unie. (2017). *Doporučení rady ze dne 22. května 2019 o vysoce kvalitních systémech předškolního vzdělávání a péče (02 C 189, 5.6.2019)*. Brusel: Úřední věstník Evropské unie. Dostupné z https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2019.189.01.0004.01.ENG&toc=OJ:C:2019:189:TOC.

OECD. (2015). *Starting Strong IV: Monitoring Quality in Early Childhood Education and Care*, Starting Strong, Paris, OECD Publishing: <https://doi.org/10.1787/9789264233515-en>.

5. Hodnocení výsledků vzdělávání

Po prostudování kapitoly budete umět:

- ✓ definovat faktory, které výsledky učení dětí ovlivňují,
- ✓ vysvětlit nejčastější důvody, proč jsou výsledky dětí v zemích OECD monitorovány a pojmenovat nástroje, které jsou k tomuto účelu využívány.

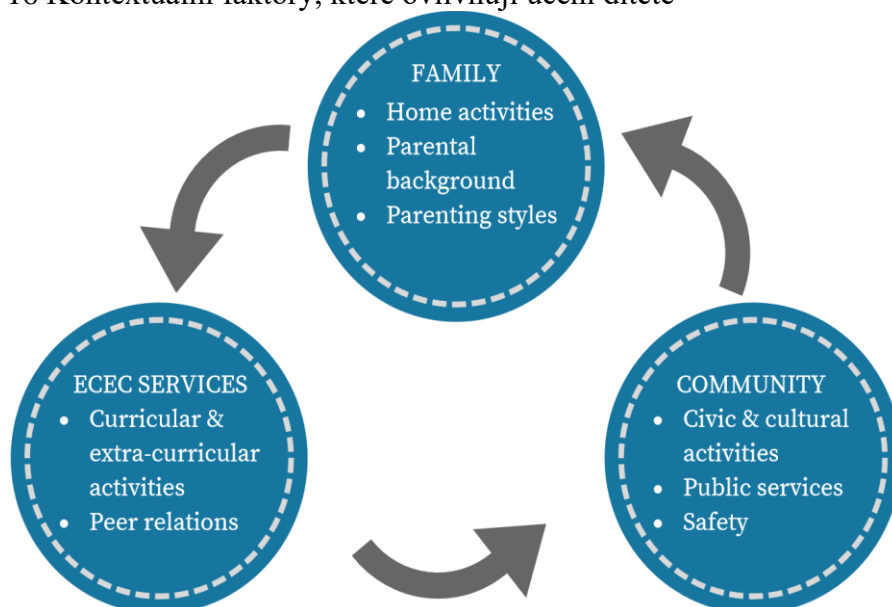

Faktory, hodnocení, monitoring, výsledky.

5.1. Faktory ovlivňující učení dětí

V kapitole 2. 2. bylo uvedeno několik příkladů, které dokladovaly, že předškolní věk je pro učení dítěte velmi senzitivním obdobím. Tato přirozená senzitivita ale není jediným prediktorem úspěšného učení. „Mimořádná plasticita mozku dětí v prvních letech života není dostatečnou zárukou toho, že k učení dětí dojde a že bude úspěšné. Učení a kontinuální rozvoj dítěte závisí na výchově a stimulaci poskytované rodinou, službami ECEC a širší komunitou“ (OECD, 2018b, s. 7). Záleží tedy na dalších kontextuálních faktorech, které učení dítěte ovlivňují.

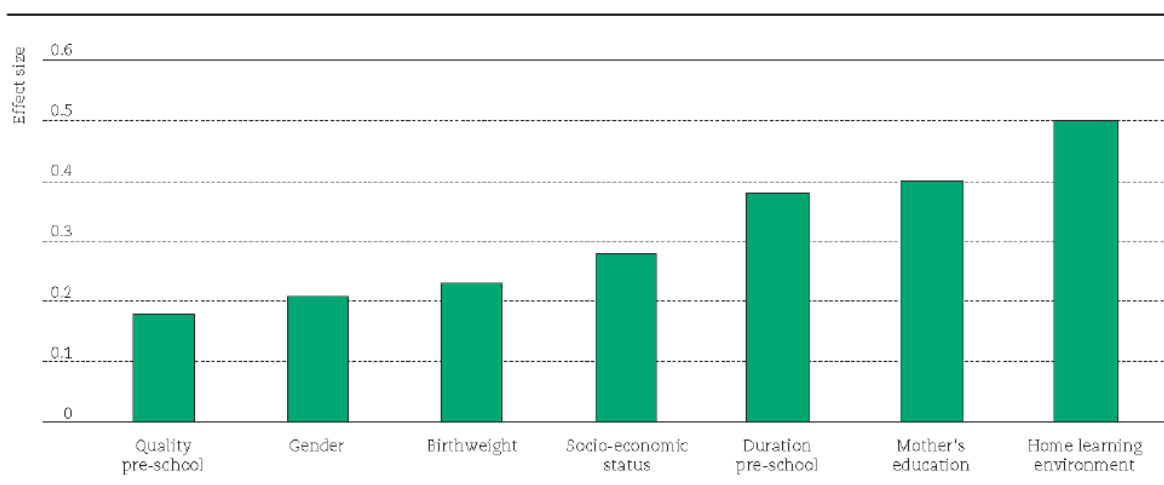
Obrázek č. 16 Kontextuální faktory, které ovlivňují učení dítěte

Zdroj: OECD, 2018b. s. 7.

Nejdůležitějším činitelem ovlivňujícím učení dítěte je **rodina**. „I přesto, že na učení dítěte mají vliv různé faktory, domácí výukové prostředí formuje dítě nejvíce. Rodiny hrají ústřední pečovatelskou a vzdělávací roli a obohacují rozvoj dětí prostřednictvím všech činností, které společně dělají, a i dalšími aspekty domácího prostředí“ (OECD, 2018b, s. 7). Jako příklad uvádíme graf č. 9, který prezentuje dopad kontextuálních faktorů na gramotnost v pěti letech dítěte.

Graf č. 9 Dopad kontextuálních faktorů na dětskou gramotnost v pěti letech

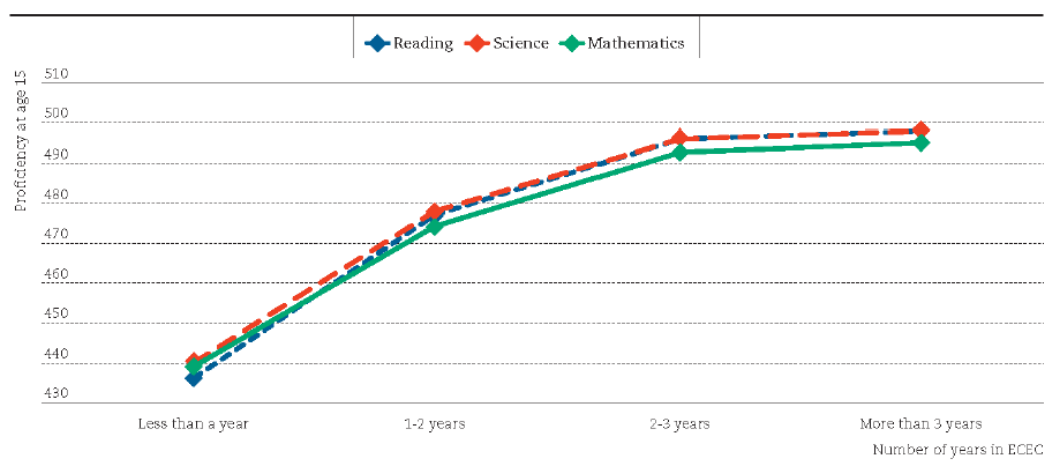

Zdroj: OECD, 2018b. s. 7.

Vliv rodiny je nejsilnější během prvních dvou let dítěte, kdy děti potřebují neustálou péči, dohled a včasné stimulující reakce. „Děti, které zažívaly méně interakcí se svými rodiči (například ve čtení, hraní s čísly, písmeny, malování, kreslení ve věku od 10 do 36 měsíců), měly nižší kognitivní schopnosti (například v matematice) ve svém pozdějším životě než děti, jejichž rodiče se jim více věnovali“ (OECD, 2018b, s. 7).

Pro učení dítěte má významnou roli také **institucionální vzdělávání** a jeho délka. Například počet let strávených v předškolním vzdělávání je silným prediktorem úrovně výkonu ve školách i mimo ně dosažených v pozdějších fázích života dítěte. Tento graf č. 10 prezentuje souvislost mezi délkou participace v ECEC a výkonem 15letých žáků v testování PISA.

Graf č.10 Souvislost mezi délkou participace v ECEC a výkonem 15letých žáků v testování PISA.

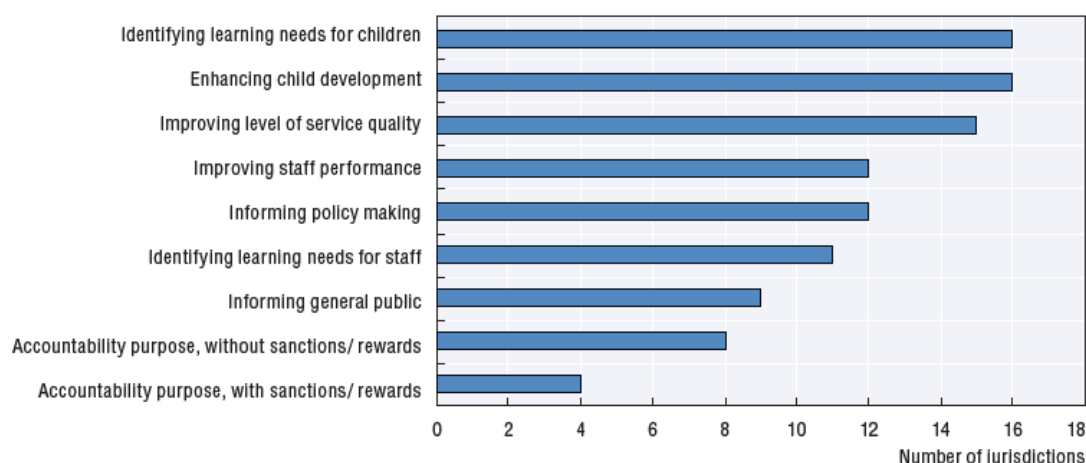

Zdroj: OECD, 2018b, s. 10.

5.2. Důvody sledování výsledků vzdělávání dětí

Hodnocení výsledků vzdělávání malých dětí může poskytnout učitelům i rodičům řadu cenných informací. Ty jim mohou napomoci výběru postupů při vzdělávání dětí a tím napomáhat jejich cílenému rozvoji. Tuto skutečnost potvrzují i výsledky průzkumu OECD ECEC zobrazené v Grafu č. 11. „Nejčastěji uváděným důvodem pro sledování vývoje a výsledků dítěte je posílení vývoje dítěte (16 z 21 zemí), identifikace vzdělávacích potřeb dětí (16), následné zlepšování úrovně kvality a služeb (15), informování o tvorbě politiky (12) a zlepšování výkonu zaměstnanců (12). Jedním z faktorů je také odpovědnost (ve 12 zemích)“ (OECD, 2015, s. 171).

Graf č. 11 Důvody, proč jsou výsledky dětí sledovány

Zdroj: OECD, 2015, s. 171.

5.3. Metody sledování a hodnocení výsledků vzdělávání dětí

Země EU používají pro sledování vývoje a výsledků dětí širokou škálu nástrojů. Porovnání mezi některými zeměmi můžeme vidět v tabulce č. 2 níže. „Přímé hodnocení je mnohem méně časté než narativní hodnocení a pozorování, které je používáno nejčastěji. To, zda se výsledky dítěte a vývoj hodnotí či nikoli a jaký druh nástrojů se pro tento účel používá, se v různých zemích velmi liší.“ (OECD, 2015, s. 172).

Tabulka č. 2 Monitorovací nástroje vývoje dítěte, které jsou v jednotlivých zemích zavedeny

Jurisdiction	Direct assessments		Narrative assessments		Observational tools		Age group concerned
	Tests for children	Screening	Story-telling	Portfolios	Rating scales	Checklists	
Australia	X	X	X	X	X	X	m
Belgium-Flemish Community*	X	X	X	X	X	X	m
Belgium-French Community*	X			X	X	X	m
Chile	X				X		1-7 year-olds
Czech Republic			X	X	X	X	3-6 year-olds
Finland*			X	X	X	X	1-6 year-olds
France				X		X	3-5 year-olds
Germany*	X	X	X	X	X	X	4-5 year-olds for screening
Italy*	X	X	X	X	X	X	3-6 year-olds
Japan*		X					m
Kazakhstan*		X	X	X	X	X	varies according to assessment
Luxembourg*				X		X	3-6 year-olds
Mexico*	X	X	X	X	X	X	varies according to setting
Netherlands						X	2.5-6 year-olds
New Zealand			X	X			0-6 year-olds
Norway*	Settings decide on which tools to use						0-5 year-olds
Portugal			X	X	X	X	3-6 year-olds
Slovak Republic			X	X	X	X	3-6 year-olds
Slovenia*	X					X	varies according to assessment tool
United Kingdom-England	X	X				X	0-5 year-olds
United Kingdom-Scotland		X				X	27-30 month health review

Zdroj: OECD, 2015, s. 172.

Pro Vaši orientaci uvádíme přehled některých konkrétních nástrojů, které jsou pro sledování vývoje a výsledků dětí využívány. Jsou shrnuty do tří skupin: přímé hodnocení, narativní hodnocení a pozorování.

1. Přímé hodnocení

Využívání přímého hodnocení, tj. bezprostředního hodnocení schopností a výsledků rozvoje dětí, není mezi zeměmi OECD příliš běžné. Často není realizováno na národní úrovni. Panují obavy, a zejména to naznačují severské země, že tento způsob hodnocení není pro věkovou skupinu dětí v ECEC příliš vhodný. Přímé hodnocení je prováděno formou testování a screeningu.

„**Testování** je realizováno listinnou formou nebo na počítači, a je určené k měření znalostí, dovedností a/nebo schopností dětí. Testy tohoto druhu se provádějí například v Austrálii, ve francouzských a vlámských komunitách v Belgii, Chile, Německu, Itálii, Mexiku, Slovinsku a Anglii (Spojeném království), i když ne systematicky a celonárodně. Ve vlámské komunitě jsou například zapojeny pouze děti předškolního věku (3–5leté). V Německu se testy používají pouze pro povinné jazykové hodnocení, o kterém se zmiňujeme v kapitole 6 v souvislosti s přechodem do primárního vzdělávání.

Screening se často používá k identifikaci vývojových opoždění nebo poruch učení, poruch řeči nebo jazykových problémů, autismu, mentálního postižení, emočních/behaviorálních podmínek, poškození sluchu nebo zraku“ (OECD, 2015, s. 175).

2. Narativní hodnocení (popisné) hodnocení

Narativní hodnocení (popisné) je využíváno častěji než hodnocení přímé. Může zahrnovat i zpětnou vazbu od rodičů. „Jedná se o kombinaci nebo „balíček“ toho, co dítě vykonalo a co se naučilo. Zahrnuje kupříkladu příklady kreseb a cvičení, zpětnou vazbu od pracovníků a/nebo příklady vzdělávacích postupů. Tento přístup se neomezuje pouze na hodnocení konečného produktu, ale informuje pracovníky a rodiče o způsobu, jakým dítě konkrétní úkol splnilo (Katz and Chard, 1996 in OECD, 2015, s. 175). Používání více zdrojů pro průběžné hodnocení dítěte může být pro informaci pracovníků obzvláště přínosné. Umožňuje efektivněji řešit individuální potřeby dětí v různých věkových kategoriích. Níže jsou uvedeny běžné typy takových narativních hodnocení.

Vyprávění příběhů o dítěti obvykle zahrnuje různé příklady, které popisují vývoj dítěte během určitého časového období. Tento přístup je využíván například ve francouzském a vlámském společenství v Belgii (ve Vlámku pouze předškolních zařízeních), v České republice, ve Finsku, v Německu, v Itálii, v Kazachstánu, v Mexiku, na Novém Zélandu, v Portugalsku a na Slovensku.

Portfolia jsou souborem prací, které vyprávějí a dokládají „příběh“ o pokroku nebo úspěchu dítěte v daných oblastech. Portfolia jsou používána například v těchto zemích: Austrálie, Belgie (vlámská – pouze předškolní a francouzská společenství), Česká republika, Finsko, Francie, Německo, Itálie, Kazachstán, Lucembursko, Mexiko, Nový Zéland, Portugalsko a Slovensko.

3. Pozorování

Pozorování je metoda sběru informací o dítěti, která se snaží zachytit pohled jiné osoby. Používá se v běžné praxi nejčastěji a může být určeno pro přesněji definovaný konkrétní účel. Může mít různé formy, například hodnocení na stupnici, hodnocení dle seznamu úkonů apod.

Hodnotící stupnice má hodnotící škálu, (např. 1–10), ve které hodnotitel vybere počet, který považuje za odraz vnímaného výkonu nebo chování sledovaného dítěte.

Kontrolní soupisy mohou zahrnovat seznam úkolů, dovedností a schopností, která vyhodnocují vývoj nebo znalosti dětí, například: „dítě umí počítat do 5“ nebo „dítě je schopné samostatně si hrát“ (OECD, 2015, s. 175).

Jak již zmiňujeme v kapitole 2.4.3., OECD realizovalo šetření, které poskytuje srovnávací údaje o raných dovednostech dětí a jeho závěry jsou shrnuty v mezinárodní studii *International Early Learning and Child Well-being Study – IELS*.⁴⁶ V tomto průzkumu byly využity různé druhy výše uváděného hodnocení, včetně přímého hodnocení (s využitím hraček, her, otázek apod.). Úkoly plnily děti mimo jiné i velmi moderní formou, s využitím elektronických zařízení – tabletů. Studie shrnuje informace o široké škále dětských dovedností, včetně gramotnosti⁴⁷ (základní gramotnosti), vznikajících početních dovedností, seberegulace a sociálně-emočních dovedností.

⁴⁶ https://www.oecd-ilibrary.org/education/early-learning-and-child-well-being_3990407f-en

⁴⁷ Viz kapitola č. 1.

Některé země využívají standardizované testování k různým účelům, souvisejícím s hodnocením výsledků vzdělávání dětí. S jejich přehledem se lze seznámit v publikaci *Starting Strong IV: Monitoring Quality in Early Childhood Education and Care*, na stranách 195–200.⁴⁸

1. Uved'te faktory, které ovlivňují výsledky učení dětí. Navrhněte, jak může mateřská škola vhodně podporovat formativní roli rodiny.
2. Jaký je Váš názor na využívání přímého hodnocení? Zamyslete se nad důvody, proč ho některé země považují pro věkovou skupinu dětí do 6 let za nevhodné.
3. Vyhodno'te, zda je v ČR věnována hodnocení výsledků vzdělávání dětí v mateřských školách adekvátní pozornost. Uved'te důvody, proč by měly být výsledky vzdělávání dětí sledovány a v souladu s požadavky RVP PV navrhněte, které nástroje by mohly být k tomuto účelu vhodné.

OECD. (2015). *Starting Strong IV: Monitoring Quality in Early Childhood Education and Care*, *Starting Strong*, OECD Publishing, Paris. Dostupné z https://www.oecd-ilibrary.org/education/starting-strong-iv_9789264233515-en, s. 165–190.

OECD. (2018). *Early learning matters*. OECD Publishing, Paris. Dostupné z <http://www.oecd.org/education/school/Early-Learning-Matters-Project-Brochure.pdf>

OECD. (2020). *Early Learning and Child Well-being: A Study of Five-year-Olds in England, Estonia, and the United States*, OECD Publishing, Paris. Dostupné z <https://doi.org/10.1787/3990407f-en>.

⁴⁸ [OECD iLibrary | Starting Strong IV: Monitoring Quality in Early Childhood Education and Care \(oecd-ilibrary.org\)](https://www.oecd-ilibrary.org/education/starting-strong-iv_9789264233515-en)

6. Přejchod z preprimárního do primárního vzdělávání

Po prostudování kapitoly budete umět:

- ✓ konkretizovat některá opatření, která jsou na podporu přechodu z preprimárního do primárního vzdělávání realizována,
- ✓ porovnat nastavení přechodu z preprimárního do primárního vzdělávání v ČR a ve vybrané zemi.

Podpora, preprimární vzdělávání, primární vzdělávání, připravenost.

6.1. Opatření pro usnadnění přechodu z preprimárního do primárního vzdělávání

Přejchod na základní školu je významným mezníkem v životě každého dítěte i jeho rodiny. Pro naprostou většinu dětí to znamená přechod z prostředí předškolního vzdělávání do formálního školního základního vzdělávání. Pro všechny děti je nástup do školy významnou změnou v tom, co a jakým způsobem se učí, změny nastávají i v uspořádání jejich dne. Správné zvládnutí tohoto přechodu je důležité pro pohodu dětí i pro pokračování rozvoje jejich osobnostního potenciálu ve školním prostředí.

Přejchod od předškolního vzdělávání a péče k základnímu vzdělávání je fáze, na kterou se v celé Evropě zaměřuje velká pozornost. Jednotlivé země nastavují pro usnadnění přechodu cílená opatření, jako jsou například podpora jazyka, zavedení povinného předškolního vzdělávání, sladění vzdělávacích programů apod.

Podpora jazyků.

V několika zemích EU byla zavedena zvláštní opatření na podporu jazyků. Některé země připravenost dětí na školní docházku z pohledu porozumění jazyka, ve kterém bude vzdělávání probíhat, cíleně sledují a někde probíhá i hodnocení dětí v této oblasti. „V Dánsku byl věk realizovaného povinného jazykového hodnocení pro děti ve věku tři let snížen a nyní ho lze realizovat, když jsou děti ve věku od 22 do 30 měsíců. V letech 2017/18 zavedlo Lucembursko vzdělávací program pro mnohojazyčnost (zaměřený na lucemburštinu a francouzštinu) pro děti ve věku od jednoho do čtyř let. Malta zahájila v roce 2016 jazykovou politiku pro raná léta na Maltě a Gozu, která podporuje dvojjazyčný vývoj v angličtině a maltštině pro děti od narození do sedmi let. Polsko zavedlo výuku mateřského jazyka v regionálním nebo etnickém jazyce pro děti ve věku od 3 let od roku 2014. Rakousko posiluje podporu raných jazyků zavedením jednotného nástroje pro testování jazyků pro všechny spolkové země v letech 2018–2022.“ (European Commission, 2020, s. 9).

Zavedení povinného předškolního vzdělávání.

Aby se zvýšila míra účasti v předškolním vzdělávání a přípravě a podpořila se školní připravenost, je ve více než třetině evropských zemí zavedena povinná předškolní docházka. „Účast na posledním ročníku předškolního vzdělávání je povinná v ČR od školního roku 2017, v Chorvatsku od 2014, v Litvě od 2016, ve Finsku od 2015 a ve Švédsku od 2018. Tři země EU zavedly povinnou účast déle než jeden rok. V Maďarsku je ECEC povinná pro děti od tří let od září 2015. Ve Francii se věk povinného vzdělávání snížil od šesti na tři roky od září 2019. Řecko postupně snižuje počáteční věk povinné předškolní docházky od pěti na čtyři roky (v letech 2018 až 2021). V Belgii se poslední rok předškolního vzdělávání stal povinným od září 2020. Na Slovensku byla plánovaná reforma zavádění povinného předškolního vzdělávání od pěti let odložena z roku 2020 na rok 2021 (European Commission, 2020, s. 8).

Konkrétní informace o věku dětí v souvislosti s povinným předškolním vzděláváním zde nalézt v tabulce č. 3.

Tabulka č. 3 Souhrnná tabulka ECEC: Právní rámec, 2019/20

	Starting age of		
	universal legal entitlement to ECEC	compulsory ECEC	compulsory primary education
Belgium fr	2y 6m	(5)	6
Belgium de	3	(5)	6
Belgium nl	2y 6m	(5)	6
Bulgaria		5	7
Czechia	3	5	6
Denmark	6m		6
Germany	1		6
Estonia	1y 6m		7
Ireland			6
Greece		4	6
Spain	3		6
France		3	6
Croatia		6	7
Italy			6
Cyprus		4y 8m	5y 8m
Latvia	1y 6m	5	7
Lithuania		6	7
Luxembourg	3	4	6
Hungary		3	6
Malta			5
Netherlands		5	6
Austria		5	6
Poland	3	6	7
Portugal	4		6
Romania			6
Slovenia	11 m		6
Slovakia			6
Finland	9 m	6	7
Sweden	1	6	7
United Kingdom - ENG	3		5
United Kingdom - WLS	3		5
United Kingdom - NIR			4
United Kingdom - SCT	3		5
Bosnia and Herzegovina		5	6
Iceland			6
Liechtenstein	4		6
Montenegro			6
North Macedonia			6
Norway	1		6
Serbia		5y 6m	6y 6m
Turkey			5y 9m

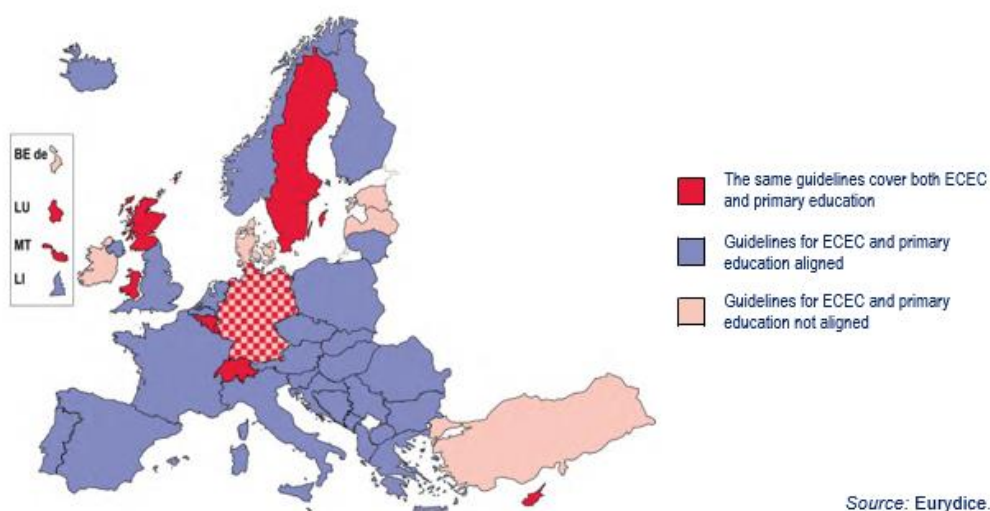
Notes: abbreviation y means years, m means months.
Age in brackets indicates the situation from 2020 September.

Zdroj: European Commission, 2020, s. 10.

Sladění vzdělávacích programů

„Dalším opatřením, které může napomoci úspěšnému přechodu mezi těmito dvěma úrovněmi vzdělávání, je sladění hlavních vzdělávacích instrukcí a obsahů pro ECEC a základní vzdělávání. Většina zemí se snaží tyto pokyny sladit“ (European Commission, 2019, s. 109), jak je patrné z grafu č. 12.

Graf č. 12 Sladění hlavních vzdělávacích pokynů pro předškolní vzdělávání a péči a základní vzdělávání, 2018/19

Zdroj: European Commission/EACEA/Eurydice, 2019, s. 109.

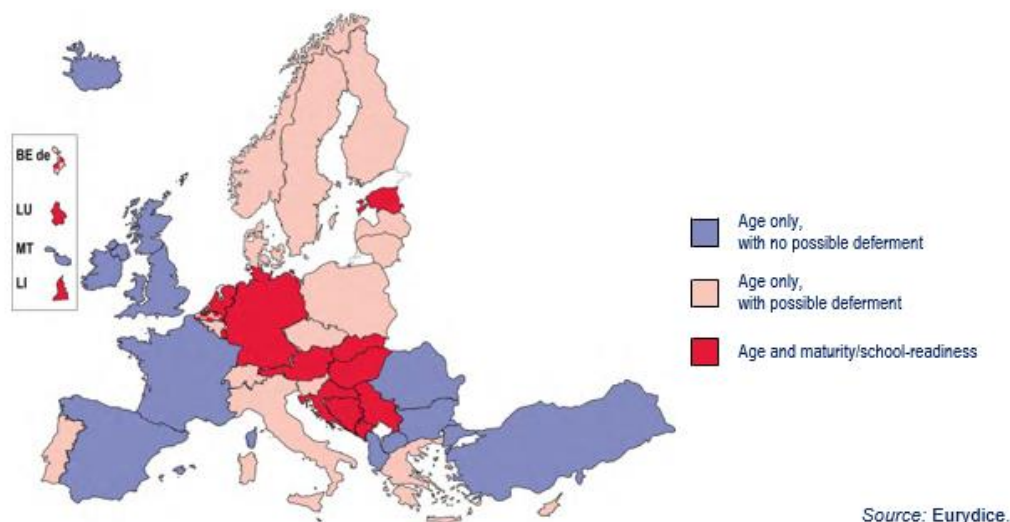
Spolupráce mezi pracovníky ECEC a pracovníky primárního vzdělávání

Potřeba spolupráce mezi pracovníky zařízení ECEC a učiteli základních škol během přechodu na základní vzdělávání je zdůrazňována v předpisech 18 vzdělávacích systémů EU. Aktivity realizované jednotlivými státy jsou prezentovány v tabulce níže.

Zajímavé je, že předávání informací o úspěších dítěte dosahované v ECEC základní škole je druhým nejčastějším přechodným opatřením a je realizováno v 17 vzdělávacích systémech EU.

Odklad školní docházky není povolen v těchto 14 zemích: Bulharsko, Irsko, Španělsko, Francie, Malta, Rumunsko, Spojené království – všechny čtyři systémy, Albánie, Island, Severní Makedonie a Turecko. Naopak v dalších 15 vzdělávacích systémech, včetně ČR, je odložení povinné školní docházky možné na žádost rodičů nebo na návrh předškolního zařízení, pokud se domnívají, že dítě není připraveno základní vzdělávání zahájit.

Graf č. 14 Kritéria pro přijetí do prvního ročníku primárního vzdělávání, 2018/19

Zdroj: European Commission/EACEA/Eurydice, 2019, s.105.

6.3. Přípravenost na školu

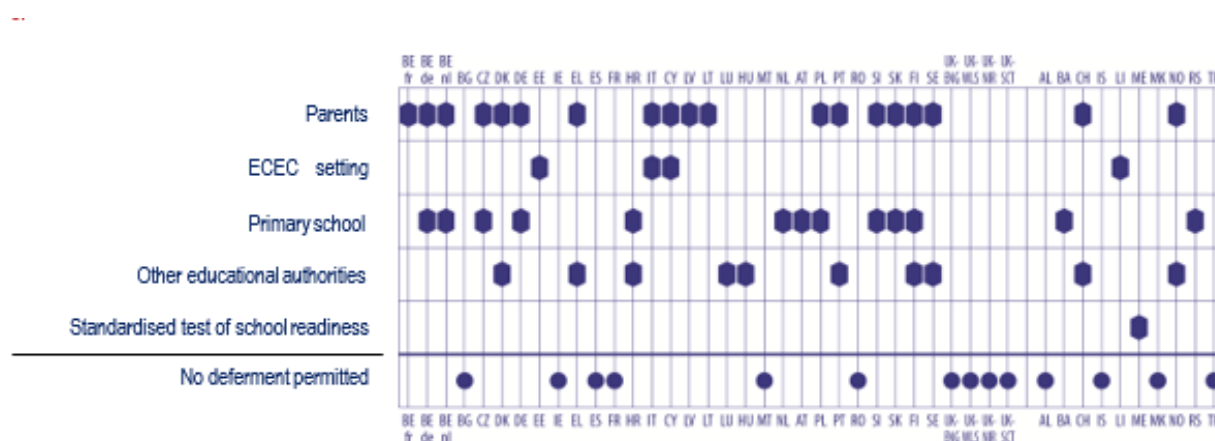
O připravenosti na školu se kromě věku hovoří ve 14 vzdělávacích systémech EU. Tuto podmínku „připravenosti na školu“ lze uplatnit na všechny děti nebo pouze na děti za konkrétních okolností. „Je založena na konceptu, že dítě musí dosáhnout určité úrovně rozvoje a musí být považováno za připravené do školy. To znamená, že dítě by mělo být dostatečně emocionálně, mentálně, psychologicky a fyzicky zralé, aby zvládlo požadavky primárního vzdělávání. Očekává se od něj, že získá pracovní a učební návyky i určité základní kognitivní dovednosti“ (European Commission/EACEA/Eurydice, 2019, s.106).

U všech dětí se před přijetím na základní vzdělávání kontroluje jejich připravenost na školu v jedenácti zemích střední a jižní Evropy (Německo, Estonsko, Chorvatsko, Lucembursko, Maďarsko, Rakousko, Slovensko, Bosna a Hercegovina, Lichtenštejnsko, Černá Hora a Srbsko). Kromě toho jsou jazykové znalosti dětí zahrnuty do kritérií pro přijetí v Německu a Rakousku. Ve dvou případech se o školní připravenosti uvažuje pouze tehdy, když děti

dostatečně dlouho ECEC nenavštěvovaly. V Belgii (německy mluvící společenství) je dítě, které nenavštěvovalo mateřskou školu, hodnoceno centrem pro zdraví a rozvoj dětí a dospívajících. V Belgii (vlámské společenství) jsou děti, které v předchozím roce nemají dostatečnou docházku v nizozemsky mluvícím zařízení ECEC, hodnoceny třídní radou základní školy.

„Pokud se dítě nepovažuje za připravené, obvykle zůstává v předškolním vzdělávání. Konečné rozhodnutí o přijetí (nebo o odkladu) obvykle přijímají rodiče, vzdělávací instituce nebo vzdělávací úřady, a/nebo jejich kombinace. Téměř ve všech zemích, kde děti běžně nastoupí do základní školy, až dosáhnou oficiálního věku, ale odložení je možné, hrají rodiče v rozhodovacím procesu klíčovou roli. V několika vzdělávacích systémech, kde je školní připravenost kritériem přijetí, ale rozhodujícími osobami v procesu odkladu rodiče nejsou“ (European Commission/EACEA/Eurydice, s.107).

Graf č. 15 Rozhodování při určování odkladu přijetí dítěte do prvního ročníku základního vzdělávání, 2018/19

Zdroj: European Commission/EACEA/Eurydice, 2019, s. 107.

1. Zamyslete se na tím, zda je v ČR přechodu z MŠ do ZŠ věnována adekvátní pozornost a případně navrhněte příklad dobré praxe některé jiné země.
2. Jaký je Váš názor na realizaci kontroly připravenosti na školu, která je v některých státech realizována?

3. Nastudujte si podrobněji v publikaci *Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe – 2019 Edition. Eurydice Report*⁵¹ na s. 111 informace o způsobech předávání informací o úspěších dítěte dosahované v ECEC základní škole. Jaký je Váš názor na tuto praxi?
4. Porovnejte nastavení přechodu z MŠ do ZŠ v ČR a ve vybrané zemi (například z pohledu věku dítěte, povinnosti předškolního vzdělávání, možnosti odkladu povinné školní docházky a její realizace, opatření na podporu přechodu apod.) K samostudiu využije publikaci *Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe – 2019 Edition. Eurydice Report*, s.105–112.

European Commission/EACEA/Eurydice. (2019). *Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe – 2019 Edition*. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Dostupné z [Key data on early childhood education and care in Europe - Publications Office of the EU \(europa.eu\)](https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1538f2e6-3907-11eb-b27b-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-178475363).

European Commission/EACEA/Eurydice. (2020). *Structural Indicators for Monitoring Education and Training Systems in Europe – 2020: Overview of major reforms since 2015*. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Dostupné z <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1538f2e6-3907-11eb-b27b-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-178475363>.

OECD. (2017). *Starting Strong V: Transitions from Early Childhood Education and Care to Primary Education, Starting Strong*. Paris: OECD Publishing. Dostupné z <https://doi.org/10.1787/9789264276253-en>.

⁵¹ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/5816a817-b72a-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-search>

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 Pět klíčových nástrojů politiky (Starting Strong III)

PŘÍLOHA Č. 1 Pět klíčových nástrojů politiky (Strating Strong III)⁵²

Tato tabulka odráží mezinárodní trendy a její úlohou je pomoci při úvahách o stanovení výchozí situace ve vaší zemi v oblasti:

1. Stanovení cílů a kvality předpisů.
2. Tvorba a implementace vzdělávacího programu a standardů.
3. Kvalifikace, odborná příprava a pracovní podmínky.
4. Zapojení rodin a komunit.
5. Sběr údajů, výzkum a monitorování.

Cílem je zvýšit povědomí o nových otázkách a identifikovat oblasti, ve kterých by bylo možné uskutečnit změny, ne předkládat připomínky k jednotlivým postupům. Zamyslete se nad současným stavem systému ECEC a zakroužkujte odpovídající číslo na stupni 1-5.

STANOVENÍ CÍLŮ A KVALITY PŘEDPISŮ

Cíle kvality	Vůbec					Plně				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
1. Cíle kvality jsou stanoveny systémem SMART:										
a) specifické	1	2	3	4	5					
b) měřitelné	1	2	3	4	5					
c) akceptovatelné	1	2	3	4	5					
d) relevantní	1	2	3	4	5					
e) termínované	1	2	3	4	5					
f) časově vázané.	1	2	3	4	5					
3. Specifické cíle kvality jsou v souladu s celkovými cíli politiky ECEC.	1	2	3	4	5					
4. Relevantní ministerstva a klíčové zúčastněné strany společně prosazují kvalitativní cíle.	1	2	3	4	5					
5. Cíle kvality jsou stanovené v souladu s udržitelným financováním z veřejného rozpočtu a předpisy.	1	2	3	4	5					
6. Regulační rámec zahrnuje klíčové ukazatele minimálních standardů kvality (např. bezpečnost, prostor, počet dětí připadajících na jednoho pedagoga, kvalifikace zaměstnanců).	1	2	3	4	5					
7. Minimální standardy platí pro všechny poskytovatele.	1	2	3	4	5					
8. Klíčové indikátory se monitorují - nejen strukturální indikátory (např. bezpečnost, počet dětí připadajících na jednoho pedagoga apod.), ale i indikátory kvality (např. vzdělávací program, vztah dítě – pedagog, komunikace pedagog- rodič atd.).	1	2	3	4	5					
9. V souvislosti s monitorováním se přijímají kroky jako:										
a) zpřístupnění výsledků rodičům	1	2	3	4	5					
b) zpřístupnění výsledků veřejnosti	1	2	3	4	5					
c) zavádění opatření vyplývajících z následného hodnocení ve službách, které standardy nesplňují	1	2	3	4	5					
d) propojení na financování služeb	1	2	3	4	5					
e) poskytování doplňkových služeb na podporu center při zvyšování standardů	1	2	3	4	5					
f) jiné možnosti uplatňované ve vaší zemi.	1	2	3	4	5					

⁵² [Starting Strong III – Súbor nástrojov kvality pre vzdelávanie a starostlivosť v ranom detstve | Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky \(minedu.sk\)](#)

TVORBA A IMPLEMENTACE VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU A STANDARDŮ

Sjednocení	Vůbec Plně				
1. Vzdělávací program je připraven tak, aby byl v souladu s celkovými cíli ECEC.	1	2	3	4	5
2. Vzdělávací program je v souladu školním vzdělávacím programem pro primární vzdělávání, což zabezpečuje hladký přechod z ECEC do povinného vzdělávání.	1	2	3	4	5
3. Vzdělávací program je v souladu s hodnocením a monitorováním (výstupů dítěte, kvality služeb atd.).	1	2	3	4	5
4. Změny ve vzdělávacím programu jsou pro účinnou implementaci sjednocené s obsahem vzdělávání budoucích pedagogů a průběžného vzdělávání manažerů i pedagogů z praxe.	1	2	3	4	5
5. Implementace vzdělávacího programu je v souladu s regulačními požadavky a způsoby financování.	1	2	3	4	5
Cíle, rozsah a obsah	Vůbec Plně				
6. Cíle vzdělávacího programu a hlavní principy jsou jasně stanovené.	1	2	3	4	5
7. Rozsah věkové skupiny, které je vzdělávací program určený, je v kontextu vaší země přiměřeně definovaný.	1	2	3	4	5
8. Obsahový záběr vzdělávacího programu je vhodně nastavený, odpovídá očekáváním rodičů a budoucím potřebám společnosti.	1	2	3	4	5
9. Nový/revidovaný vzdělávací program byl vytvořen participativně, zohledňuje názory relevantních aktérů (např. pracovníků z praxe, škol, soukromých, dobrovolných a nezávislých poskytovatelů, akademické obce, rodičů, místních samospráv).	1	2	3	4	5
10. Pro oblast, které se vzdělávací program nevěnuje, byly vytvořeny příležitosti na mimo kurikulární aktivity, které ho doplňují.	1	2	3	4	5
11. Vzdělávací program se používá na podporu vyrovnané úrovně kvality v rozmanitých typech zařízení poskytujících ECEC.	1	2	3	4	5
12. Vzdělávací program se používá na usměrňování a vedení profesionálních pracovníků v jejich praxi.	1	2	3	4	5
13. Vzdělávací program se používá na zjednodušení komunikace mezi pracovníky, rodiči a dětmi.	1	2	3	4	5
Školení a podpora pracovníků	Vůbec Plně				
14. Vzdělávací program vyváženým způsobem poskytuje konkrétní usměrnění s vymezenými podrobnostmi a zároveň dává prostor iniciativě pracovníků a místní inovaci.	1	2	3	4	5
15. Vzdělávací program doprovázejí užitečné praktické materiály pro pedagogy (např. soubory hodnotících nástrojů, doporučené knihy, hračky, další vyučovací materiály).	1	2	3	4	5

16. Specifické potřeby v oblasti školení a podpory pracovníků z praxe (včetně manažerů a lídrů) byly jasně identifikované.	1	2	3	4	5
17. Školení bylo vytvořené tak, aby byla zabezpečena relevantnost a praktičnost pohledu:	1	2	3	4	5
a) obsahu a propojenosti s pedagogikou	1	2	3	4	5
b) stylu a poskytování (např. semináře, workshopy, koučing na pracovišti apod.)	1	2	3	4	5
c) školicího přístupu (např. kaskádování nebo výcvik školitelů samotnými pracovníky z praxe, pedagogy ECEC nebo zástupci vlády).	1	2	3	4	5
18. Kromě školicích a podpůrných materiálů mají manažeri a pracovníci z praxe přístup i k další podpoře (např. telefonické horké linky, webové stránky, školení na požádání).	1	2	3	4	5
Implementace	Vůbec		Plně		
19. Podařilo se dosáhnout přijetí nového/revidovaného vzdělávacího programu ze strany relevantních aktérů.	1	2	3	4	5
20. Klíčové prvky vzdělávacího programu a jejich zavádění byly otestované v pilotních projektech.	1	2	3	4	5
21. Plán implementace stanovuje jasné a konkrétní kroky, realistický harmonogram a zapojení klíčových aktérů.	1	2	3	4	5
22. Vzdělávací program je připravený v jazyku přístupném pro tvůrce politiky, pracovníků z praxe, rodičů atd.	1	2	3	4	5
23. Při implementaci se přihlíželo k aspektům decentralizace a víceúrovňového řízení služeb ECEC.	1	2	3	4	5
Monitorování, hodnocení a zabezpečování kvality	Vůbec		Plně		
24. Účel monitorování implementace vzdělávacího programu je jednoznačně definovaný a výsledky monitorování jsou/ byly použity na jeho naplnění.	1	2	3	4	5
25. Cíle, přístupy a nástroje monitorování byly zvoleny velmi pozorně. Monitoring implementace vzdělávacího programu je začleněn do existující praxe, pokud je to vhodné.	1	2	3	4	5

KVALIFIKACE, ODBORNÁ PŘÍPRAVA A PRACOVNÍ PODMÍNKY

Kvalifikace	Vůbec ne		Plně		
1. Pracovní profily a kvalifikace v ECEC odrážejí kompetence relevantní pro současné prostředí ECEC.	1	2	3	4	5
2. Pracovní profily a kvalifikace v ECEC jsou transparentní a jsou pro perspektivní kandidáty, pracovníky a rodiče lehce srozumitelné.	1	2	3	4	5
3. Kvalifikace pracovníků jsou vhodně zkoordinované s kvalifikacemi učitelů základních škol, zejména těch, co učí děti v prvních ročnících základní školy.	1	2	3	4	5

4. Obsahy počátečního vzdělávání se pravidelně přehodnocují s cílem zvýšit kvalitu a relevantnost kvalifikací.	1	2	3	4	5
5. Kvalifikace mají stejnou kvalitu ve všech různých kvalifikačních programech ECEC, a současně umožňují přístupy, které jsou specifické podle instituce.	1	2	3	4	5
6. Kvalifikaci pro práci s kojenci a batolaty (ve věku 0-3 roky) a malými dětmi (ve věku 3-6 roků) je možné získat v hlavním procesu bez potřeby opakování a/nebo duplicity, bez ohledu na systém kvalifikací (dělený či integrovaný pro péči o děti a rané vzdělávání).	1	2	3	4	5
7. Neexistuje žádné stigma nebo parita v sociálním postavení spojeném s různými typy pracovního zařazování a kvalifikacemi předškolních pedagogů, pracovníků péče o děti a jiných pracovníků ECEC.	1	2	3	4	5
8. Kvalifikace ECEC jsou přenosné v rámci různých regionů a různých zemí.	1	2	3	4	5
Nabídka a udržení pracovní síly	Vůbec		Plně		
9. Existuje systém sledování nabídky a poptávky v oblasti pracovních sil.	1	2	3	4	5
10. V pracovních silách je dostatečná různorodost (např. muži, imigranti, různé etnické skupiny).	1	2	3	4	5
11. e zavedený systém sledování pracovních podmínek (např. zvyšování úrovně platů, poskytování nefinančních výhod, zvyšování poměru počtu pracovníků na dítě apod.).	1	2	3	4	5
12. Existuje komplexní strategie získávání pracovníků pro ECEC (např. budoucích studentů, nových absolventů, zájemců o změnu práce, dostatečné zastoupení skupin, pracovníků v odlehlých a znevýhodněných oblastech apod.).	1	2	3	4	5
13. Existují vhodné typy podpory a stimulů, které pobízejí studenty a absolventy, aby pracovali v tomto sektoru, zejména v prostředích a lokalitách s těžkostmi obsadit pracovní místa.	1	2	3	4	5
14. Byla přezkoumána validita existujících způsobilostí s cílem určit, zda existují možnosti pro lehčí vstup do této profese.	1	2	3	4	5
15. Byly uskutečněny specifické iniciativy s cílem udržet zkušené pracovníky v sektoru a snížit míru fluktuace v rámci center – pro zlepšení dobrého vztahu pracovníků a dětí a rozvoje dětí.	1	2	3	4	5
16. Pracovníci ECEC mají k dispozici dostatek příležitostí pro kariérní rozvoj, postup a mobilitu.	1	2	3	4	5
17. Pracovníci ECEC dostávají podporu na místě s cílem rozvíjet kompetence potřebné pro práci integrovanějším způsobem – v celém širším sektoru rozvoje v raném dětství.	1	2	3	4	5

18. Pracovníkům je poskytována podpora v zaměstnání, zejména novým, například pomocí programů práce pod dohledem zkušených pracovníků (mentoring).	1	2	3	4	5
Odborný rozvoj	Vůbec				Plně
19. Pracovníci a jejich zaměstnavatelé dobře chápou důležitost soustavného odborného rozvoje.	1	2	3	4	5
20. Odborný rozvoj se řídí požadavky a poskytuje se s množstvím obsahů a možností přístupu.	1	2	3	4	5
21. Informace o příležitostech odborného rozvoje jsou lehce dostupné.	1	2	3	4	5
22. Odborný rozvoj se poskytuje za přiměřené ceny a ve flexibilních termínech a lokalitách pro pracující členy profese.	1	2	3	4	5
23. Byla provedena hodnocení a byla posouzena kvalita relevantnosti kurzů odborného rozvoje, které absolvují pracovníci ECEC.	1	2	3	4	5
24. Obsazenost kurzů odborného rozvoje se sleduje a výsledky se používají na hledání způsobů, jak zvyšovat míru zájmu o účast.	1	2	3	4	5

ZAPOJENÍ RODINY A KOMUNITY

Zapojení rodin	Vůbec				Plně
1. Komplexní školská politika pro rodiny a děti je společná v rámci různých sociálních a vzdělávacích služeb s cílem zapojit rodiny do služeb ECEC.	1	2	3	4	5
2. Umožňuje a zabezpečuje se dostatečná komunikace a spolupráce mezi národní vládou a místními orgány v oblasti strategií na zapojení rodičů.	1	2	3	4	5
3. Navrhovatelé školské politiky a poskytovatelé ECEC si uvědomují důležitost „domácího kurikula“, tj. běžných denních činností, stimulování rozhovorů s dětmi, čtení doma apod.	1	2	3	4	5
4. Existují snahy pomoci rodičům zabezpečit dobré domácí učební prostředí pro efektivní rozvoj dítěte, např. prostřednictvím školení pracovníků, vzdělávacího programu a kampaní styku s veřejností.	1	2	3	4	5
5. Pracovníci ECEC jsou školení s cílem podporovat rodiče, např. usměrňováním a odbornou přípravou.	1	2	3	4	5
6. Programy rodičovských dovedností či jiných podporných programů využívají ti, co je nejvíce potřebují a odpovídají jejich potřebám.	1	2	3	4	5
7. Rodiče jsou zapojováni nejen jako „uživatelé“ služeb ECEC, ale také např. jako poskytovatelé ECEC, dobrovolníci, členové výborů rozhodování, partneři).	1	2	3	4	5

8. Služby ECEC sledují stupeň zapojení rodin z důvodu zlepšování kvality.	1	2	3	4	5
9. Domácí návštěvy se organizují pro ty, kteří takovýto program potřebují.	1	2	3	4	5
Zapojení komunit	Vůbec		Plně		
10. Mezi službami ECEC a jinými službami určenými rodinám je koordinace (např. koordinace se zdravotnickými službami, sociálními pracovníky).	1	2	3	4	5
11. Je umožněná a zabezpečená dostatečná komunikace a spolupráce mezi místními orgány a službami ECEC v oblasti strategií na zapojení komunit.	1	2	3	4	5
12. Zdroje, které existují v komunitách (např. knihovny, muzea, mimovládni organizace, podnikatelské subjekty) se zjišťují a využívají.	1	2	3	4	5
13. Komunitní lídři jsou zapojováni do plánování a tvorby vzdělávacích programů tak, aby odrážely hodnoty komunity v místním přizpůsobení vzdělávacího programu.	1	2	3	4	5
14. Dětem a jejich rodičům žijícím v dysfunkčních komunitách se poskytuje pomoc ve spolupráci s dalšími cílenými opatřeními.	1	2	3	4	5

SBĚR ÚDAJŮ, VÝZKUM A MONITOROVÁNÍ

Sběr údajů	Vůbec		Plně		
1. Byly vymezené nejdůležitější otázky školské politiky, na které může systém údajů ECEC pomoci odpovědět. Těž je jasné, kde existují mezery v údajích a jaké propojení mezi programy ECEC je potřebné, aby odpovídalo na otázky školské politiky.	1	2	3	4	5
2. V současnosti shromažďované indikátory ECEC jsou dobře navrhnuté a dají se používat k utváření školské politiky a zjišťování, zda je dosahováno celkových záměrů ECEC.	1	2	3	4	5
3. Současné školské datové systémy korespondují s indikátory ECEC.	1	2	3	4	5
4. V současnosti shromažďované údaje jsou prezentované a zveřejňované srozumitelným způsobem.	1	2	3	4	5
5. V současnosti se sbírají údaje:					
a) o dětech (např. aktuální počty dětí zapsaných do služeb ECEC v každé věkové kohortě, jejich socio-ekonomické zázemí, pohlaví, imigrantský status).	1	2	3	4	5
b) o programech (např. různé typy a formy služeb, včetně soukromých a neformálních).	1	2	3	4	5

c) o zaměstnancích (např. počty pracovníků a jejich úroveň kvalifikace, věk, pohlaví, imigrantský status, platy a příležitosti na rozvoj).	1	2	3	4	5
d) o finančních zdrojích a informace o nákladech.	1	2	3	4	5
6. Mezi sbíranými indikátory je možné vytvářet spojení, např. těmi uvedenými v bodě 5.	1	2	3	4	5
7. Jsou přidělené dostatečné prostředky na zlepšení údajového pokrytí a kvalitu údajů s cílem odpovědět na důležité otázky politiky.	1	2	3	4	5
Výzkum	Vůbec		Plně		
8. Pro výzkum ECEC existuje stálá infrastruktura a dlouhodobé financování.	1	2	3	4	5
9. Uskutečnili se tyto typy výzkumu:					
a) hodnocení a politiky a specifický výzkum pro krajinu	1	2	3	4	5
b) porovnávací, mezinárodní výzkum	1	2	3	4	5
c) longitudoální studie	1	2	3	4	5
d) analýza nákladů a přínosů	1	2	3	4	5
e) rozsáhlé hodnocení programů s randomizovanými kontrolními zkouškami	1	2	3	4	5
f) výzkum vědy o nervovém systému a mozku socio-kulturní analýza s etnografickými a kvalitativními metodami	1	2	3	4	5
g) výzkum o praxi a procese, např. akční výzkum	1	2	3	4	5
h) výzkum orientovaný na dítě s metodami pozorování účastníků potřeby rodičů.	1	2	3	4	5
10. Hlavní mezery ve výzkumu ECEC:					
a) byly identifikované.	1	2	3	4	5
b) řeší se konkrétními návrhy.	1	2	3	4	5
11. Byly zavedené výzkumné sítě či jiné procesy na propojování výzkumných komunit:					
a) s tvůrci politiky v krajině.	1	2	3	4	5
b) s praktiky v krajině.	1	2	3	4	5
c) s mezinárodním publikem.	1	2	3	4	5
12. Existuje dostačující počet univerzitních pracovišť, postgraduální programy, disertace a akademické časopisy zaměřené na ECEC.	1	2	3	4	5
13. Výzkum se využívá na formování základního vzdělávání a odborného rozvoje pedagogických pracovníků ECEC.	1	2	3	4	5
14. Prosazuje se multidisciplinární přístup pro výzkum ECEC, včetně antropologie, sociologie, veřejné politiky, studium rodových otázek, teorie učení a výzkum mozku.	1	2	3	4	5
Monitorování	Vůbec		Plně		
15. Účel a metodologie monitorování byly specifikované, odsouhlasené a srozumitelně oznámené manažerům ECEC, učitelům a rodičům;	1	2	3	4	5

získání zainteresovaných pro monitorování se zjišťovalo (účel, proces, následné sledování).					
16. Je jasné, kdo je zodpovědný, a kdo je zapojený do postupů monitorování. Posoudily se kapacity potřebné na efektivní výkon monitorování ještě před jeho skutečným uplatňováním.	1	2	3	4	5
17. Na monitorování kvality se používají tyto indikátory:	1	2	3	4	5
a) strukturální kvalita (např. kvalifikace pracovníků, velikost tříd, poměr počtu pracovníků a dětí)	1	2	3	4	5
b) kvalita procesu (např. typy zkušeností, které mají děti v určitém prostředí ECEC, typy interakcí s personálem a jejich vrstevníky)	1	2	3	4	5
18. Na monitorování kvality se používají tyto metody:	1	2	3	4	5
a) testování výsledků dětí	1	2	3	4	5
b) analýza dokumentů	1	2	3	4	5
c) pozorování	1	2	3	4	5
d) rozhovor	1	2	3	4	5